

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 38
25/2023
16. december 2023

Ludo Stur

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 1,- €

SLOVO O SLOVENSKU

Neprešiel ani mesiac, čo parlament vyslovil dôveru štvrtej Ficovej vláde a slovenská opozícia zatrubila do útoku. Zdá sa, že studené zimné dni teplejší dianie na politickej scéne. Opozičné strany Progresívne Slovensko, KDH a SaS zorganizovali 7. decembra protesty pred Úradom vlády v Bratislave. Organizátori povzbudení podľa mňa to majú byť spolu účasťou ohlásili pokračovanie v protestoch. Žijeme v demokracii a majú na to právo. Lenže v demokracii by mali platiť aj isté etické princípy.

Slovenský politický systém je parlamentná demokracia s pomerným volebným systémom, kde politická strana získava v parlamente počet poslancov, ktorý zodpovedá jej percentuálnemu výsledku vo voľbách. Získať musí minimálne päť percent podpory. Víťazné strany následne vytvoria vládu. V opozícii sa strany ocitnú z dôvodu ich slabšieho volebného výsledku alebo deficitu ich koalíčného potenciálu. Tak či tak musia akceptovať, že voliči rozhodli. A toto sa dnes evidentne nepáči stranám, ktoré predčasné voľby prehrali. Na námestia začali vyháňať ľudí preto, že nie sú spokojní s ich vlastnou voľbou, teda že väčšina slovenského národa si zvolila za koalíčné strany Smer, Hlas a SNS. Samozrejme, sú len v Bratislave, kde si progresívni liberáli zaknihovali víťazstvo.

Našli si aj dokonalú zámienu. Dôvodom ich nespokojnosti je návrh na zrušenie Úradu špeciálnej prokuratúry v skrátanom legislatívnom konaní. Súčasné koalíčné strany pritom v predvolebnej kampani (dokonca dlhodobo pred ňou) komunikovali, že špeciálna prokuratúra musí byť modifikovaná, keďže sa jej metódy ponášajú na politické procesy. Ďalším dôvodom je, že špeciálnym prokurátorom je Daniel Lipšic, ktorý je de iure neodvolateľný. Vládne strany to teda prezentovali ako svoj sľub a mnohí voliči ich zato aj volili. Koalícia zrušenie špeciálnej prokuratúry však navrhuje v skrátanom legislatívnom konaní. Ak by toto rozhodovanie išlo v riadnom legislatívnom konaní, opozícia by stratila náboje na politický boj. Zrušenie špeciálnej prokuratúry by síce trvalo dlhšie, ale proces by nemohla namietat ani Európska komisia či americké veľvyslanectvo. A možno nie. Našli si by niečo iné, aby zaútočili na svojprávnu slovenskú vládu.

Maroš SMOLEC,
šéfredaktor SNN

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

R - 2023025

FOLKLÓRNY POKLAD

Foto: František MUCHA

Wildersovo víťazstvo v Holandsku

str. 5

Knihám sa zablýskalo na lepšie časy

str. 6

Matica bojuje za väčší prídel peňazí

str. 15

3 OTÁZKY PRE: Rudolfa PATRNČIAKA, nositeľa ceny za umeleckú a kultúrnu činnosť Zlatá Európa

Jubileum terchovskej muziky v kronike ľudstva

• O Terchovej, kde ste od roka 1987 riaditeľom Miestneho kultúrneho strediska, sa odborníci zhodne vyjadrujú ako o výnimočnom kultúrnom fenoméne. Čo je vám z plejady kultúrnych aktivít v obci najbližšie?

Všetky podujatia, pri zrode ktorých som stál a mohol ich usmerňovať, programovo a organizačne dotvárať, sú mi veľmi blízke, Spomeniem len vianočnú Jasličkovú pobožnosť od roka 1975, tridsaťštyri ročníkov Cyrilometodských dní, devätnásť ročníkov veľkonočného koncertu Poďakovanie za lásku a spomenúť chcem aj noviny Terchová – dvojmesačník všetkých Terchovcov, ktorý má za sebou už tridsaťštyri ročníkov... Narodil som sa v roku 1959, keď sa konal nultý ročník

Jánošíkových dní, a od desiatich rokov som ich pevnou súčasťou – či už ako účinkujúci, režisér a štyridsať rokov ako organizátor...

• Od roka 1990 sme vás vidávali s basičkou v populárnej ľudovej kapele bratov Muchovcov. Nemalou mierou sa zaslúžila, že terchovskú muziku zapísali v roku 2013 v azerbajdžanskom Baku do Zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva UNESCO.

Na LH bratov Muchovcov aj na spomínanú poctu mám iba tie najlepšie a najkrajšie spomienky. Rozumeli sme si po umeleckej aj ľudskej stránke. Precestovali sme spolu kus sveta – od Ameriky po Tchajvan. Všade sme sa

usilovali dôstojne reprezentovať našu rodnú Terchovú a Slovensko. Dodnes máme pekné priateľské vzťahy a navzájom si pomáhame. S primášom Alojzom Muchom stále hráme v Ťažkej muzike.

• Piaty december 2013 má v terchovskej kronike zlaté písmená. Ako ste oslávili túto nevšednú poctu a jubileum?

Desiate výročie tohto zápisu sme si pripomínali celý rok. Samozrejme, tá hlavná spomienka bola 5. decembra 2023 v Terchovskej galérii umenia v slávnostnom programe, ktorého súčasťou bolo uvedenie historicky prvej knižnej monografie o terchovskej muzike a poštovej známky o nej.

Zhovárал sa Emil SEMANCO

V SNN 26/2023
SI PREČITATE

Posledné vydanie Slovenských národných novín v roku 2023 vyjde s dátumom 23. december 2023

- Manipulatívne metódy posluhujúcich novinárov, mediálnych domov a mimovládnych agentúr
- Operetná speváčka Marika GODOVÁ-JANČIOVÁ: Kultúru potrebuje človek k svojmu životu

Plyn nebude dražší, Lipšic končí a mainstream neuveriteľne besnie Vláda robí poriadky s ukradnutým štátom

Štefan ZLATOŠ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Médiá hlavného prúdu a nimi chránení politici šalejú. Štát prestal byť ich politickou hračkou vo výlučnom vlastníctve. Nijaké masovo publikované katastrofy pre väčšinu jeho občanov, ktorí si túto vládu zvolili, sa nekonajú. Neprichádzajú demarše z Bruselu, a ak aj prichádzajú politické nariadenia spoza oceánu po tom, ako sa tam ujalo „Amerika na prvom mieste“, u nás už opäť platí – Slovensko na prvom mieste. Až na malé, ale naozaj bezvýznamné výnimky, medzi ktoré možno zaradiť poslanca Igora Matoviča.

Igor Matovič najnovšie považuje uznesenie poslancov, ktorí majú delegovanú moc od väčšiny občanov, iba za bezcenný papierik (parafrazované). Najhlasnejší „lovec“ zlodějov tak totálne zbagatelizoval uznesenie pléna parlamentu (predložil Erik Kaliňák), ktoré zaväzuje exministra hospodárstva Richarda Sulíka nahradiť škody, vyčíslené najvyšším kontrolným úradom, ktoré vznikli Slovensku v súvislosti s výstavou EXPO v Dubaji. V eurách ide o viac ako o v uznesení zosobnených šesťstotiseur...

HORÚCE ENERGIE

V súčasnom období sa na svetových trhoch uzatvárajú obchody na plyn s kótovanou cenou, ktorá je na úrovni obdobia pred začiatkom vojny na Ukrajine. Bývalé vedenie Úradu pre reguláciu sieťových odvetví (ÚRSO) však avizovalo 20- až 50-percentné zvýšenie cien plynu a energií oproti vlaňajšiemu roku. Začo padla hlava predsedu úradu. Napokon, Európa sa sama chytila do pasce, lebo plyn, ktorý dováža z USA, je niekoľkonásobne drahší ako ten, ktorý Brusel Európanom zakázal. Koaličná vláda Roberta Fica však najnovšie schválila podstatné rozhodnutie: „Čicem ubezpečiť, že oproti cenám minulého roku za elektrickú energiu, plyn a teplo, čo sa týka domácností a vybraných zraniteľných subjektov, sa nič nezmení. Nikto na faktúre neuvidí nárast cien,“ zdôraznila ministerka hospodárstva Denisa Saková. (Staro)novým predsedom ÚRSO sa stal Jozef Holjenčík.

GANGSTERSKÁ OPOZÍCIA

Medzitulok najviac vystihuje parafrazovaný text z vlajkovej lode

médií hlavného prúdu – treba v rámci spolupráci s Bruselom „čo najviac kritizovať a škodiť“. To je jediná „politika“, na ktorú je momentálna opozícia schopná sa zmôcť, pričom ostentatívne voči vláde ignoruje zvyčajných sto dní „hájenia“. Je to zjavný program deštrukcie, hoci tá istá súčasná opozícia o sebe ešte v septembri čosi vyhlasovala o konštruktívnej opozičnej práci. Nezostala z toho za dva mesiace ani konštruktívnosť, ani práca.

LIPŠIC SKONČIL

A nielen on. „Pluky Igorove“ v podobe účelovo politicky a promoveny konajúceho Úradu špeciálnej prokuratúry nie sú jediné, čo končia. Končí sa aj éra udavačov, zvaných „kajúnci“, ktorých si predchádzajúca moc v štáte vydržiavala na likvidáciu politických oponentov. Špeciálna prokuratúra prestane existovať v polovici januára, zhodla sa súčasná vláda. Jej prokurátori prejdú pod riadiace kompetencie generálneho prokurátora Maroša Žilinku. Takýto návrh vláda

predloží v skrátenom legislatívnom konaní parlamentu. Návrh počíta s tým, že Úrad špeciálnej prokuratúry odovzdá k 15. januáru 2024 všetky písomnosti. Je samozrejme, že progresívni liberáli, vedení Michalom Šimečkom, už avizujú (s podporou médií hlavného prúdu) protesty. Inú politiku totiž nie sú ani ochotní, ani schopní robiť.

NEŠTASTNÁ PREZIDENTKA

Zrušenie Úradu špeciálnej prokuratúry, prípadne Špecializovaného trestného súdu (ktorý však nikto neruší), by bolo krokom späť. Akékoľvek zásadné zmeny, najmä v oblasti právneho štátu, by sa mali diať po odbornej diskusii a v riadnom legislatívnom procese. Uviedla to prezidentka a bývalá podpredsedníčka šimečkovcov Zuzana Čaputová. „Takýto krok by som považovala za veľmi nešťastný až nebezpečný zásah do personálneho fungovania prokuratúry zo strany politickej moci,“ poznamenala nešťastná hlava štátu. A takzvaní čurillovci? V tomto prípade vláda navrhuje, aby

čurillovci prišli späť na status chránených oznamovateľov. Ide o novelu zákona o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti.

FRČKY ŠIMEČKOVI

Venoval ich v statuse na sociálnej sieti generálny prokurátor Maroš Žilinka. Citujeme: „K dnešnému Fb stanovisku Michala Šimečka k vládou SR schválenému materiálu, týkajúcejmu sa postavenia Úradu špeciálnej prokuratúry, v ktorom o. i. uviedol, že „Právomoci nad vyšetrovaním v pôsobnosti Špecializovaného trestného súdu chce Robert Fico vrátiť krajským prokuratúram a dohľad na nimi generálnemu prokurátorovi Marošovi „363“ Žilinkovi.“

Vážený pán podpredseda Národnej rady SR, určite sa zhodneme na tom, že v prvom rade najvyšší ústavný činiteľ by mali pri komunikácii zachovávať elementárnu slušnosť a úctu. Preto Vás žiadam, aby ste ma oslovovali mojim menom Maroš Žilinka, teda spôsobom hodným Vami zastavanej funkcie.“ Niet čo dodať.

ŠANCA PRE ROZPOČET

Koalícia sa dohodla na návrhu štátneho rozpočtu na rok 2024. Vo vyhlásení pre médiá o tom informoval predseda vlády SR Robert Fico. Návrh štátneho rozpočtu na rok 2024 má prerokovať vláda už v čase po uzávierke tohto vydania SNN. Robert Fico ho označil ako kombináciu „konsolidácie rozbitých verejných financií a zachovania prvkov silného sociálneho štátu“. V parlamente je v súčasnosti návrh vyrovnaného rozpočtu na budúci rok, ktorý pripravila ešte predchádzajúca úradnícka vláda pod vedením Ľudovíta Ódora. Predstavitelia súčasnej koalície sa však viackrát vyjadrili, že skutočne reálny rozpočet chcú aj napriek krátkosti času schváliť ešte do konca roka, aby sa vyhlí rozpočtovému provizóriu. Vzhľadom na vysoký deficit, ako aj dlh Slovenska je potrebné konsolidovať verejné financie. Vláda avizovala tempo 0,5 percenta hrubého domáceho produktu ročne. Tento rok sa očakáva schodok okolo šiestich percent HDP.

O tejto téme aj na strane 5.

AKTUÁLNE

Slubovať a nadávať. A nikdy inak, tak prisahám! Tak akosi by mohol znieť poslanecký sľub Igora Matoviča, ktorý v porovnaní so zlodějmi, o ktorých neustále vykrikuje, naozaj netrochári a iba nedávno si jednoducho zmenou názvu svojej stránickej „seky“ privlastnil či znarodnil komplet celé Slovensko, a to „all inclusive“.

Slubovať a nadávať

Igor Matovič toho nasľuboval už viac ako všetky slubotechny sveta dohromady. Napokon Rómovia najnovšie už tiež vedia svoje, ale nielen oni. Slubovať a nadávať, ignorovať slušnosť, spoločenské pravidlá a zahnuť každé prostredie, v ktorom sa nachádza. Nenávisťou, zlobou, to je také naozaj „kresťanské“. (Skutoční kresťania, prepáčte, toto je o tých, pre ktorých je nenávisť pracovnou metódou, hoci ide o jeden z najväčších hriechov.) Líder svojho súkromného hnutia Igor Matovič nedávno povedal, že keď predseda parlamentu Peter Pellegrini splní dve podmienky, vzdá sa mandátu poslanca. Prvou je vyplatenie trinásteho dôchodku do Vianoc a druhou ponechanie rodičovského dôchodku. Dobre ako bývalý predseda vlády a minister financií vedel, že po rabovaní „jeho“ vlády sú to nesplniteľné podmienky. Hoci, napokon, predsa len budú splnené obe. Matovič však má poisťku – „do Vianoc“.

A tak má aj výhovorku, ak sa podmienky splnia o niečo neskôr. O pár týždňov. A tak bude naďalej verejne nadávať, vykrikovať, cielene provokovať a dávať nové a nové sľuby. Jeho „sekte“ to stačí, čo už... Vieme svoje!

Ján ČERNÝ

VŠIMLI SME SI

Donedávna sme boli zvyknutí vraviť objektom v areáloch kúpeľov liečebné domy a tých, čo v nich absolvovali pobyty, sme nazývali pacienti. S novými časmi, keď sa tieto zväčša štátne zdravotnícke zariadenia dostali do rúk všelijakých s. r. o. záujmových skupín i bohatých jedincov, z liečebných domov sa stali kúpeľné hotely a z tých, čo si tam kupujú ubytovanie a procedúry, sú klienti...

Pri vstupe do Vyšných Ružbach už vyše tridsať rokov stoja tieto rozostavané a opustené hotely...

čosi nájde, čo by sme možno ani nechceli vidieť alebo registrovať. Ako trebárs aktuálny stav v kedysi slávnych kúpeľoch Korytnica na Liptove pod Prašivou, ktoré sa volakedy pýšili, že sú najznámejšie v Rakúsko-Uhorsku. Dnes o nich už hovoríme v minulom čase – boli! A našli by sme viac takýchto miest s dôvodom na nostalgiu. Ale nie o tom. Prašivec Kočner je v base, tak komu adresovať žalobu, že sa taký prírodný i medicínsky poklad zašantročil, komu to prišiel na tričko?

Kúpele vo Vyšných Ružbachoch ležia azda v najkrajšom prírodnom prostredí pod Spišskou Magurou. Od čias, keď ich majiteľom bol gróf Andrej Zamojský, slúžili panstvu z celého Uhorska na relax aj na liečbu nervových chorôb. Po dokončení novej balneoterapie v osemdesiatych rokoch minulého storočia vyznačujú sa navyše blahodárnym vplyvom aj na srdcovo-cievny aparát. My, čo máme tento kraj v srdci, ťažko nesieme, že na tomto unikátnom travertínom preslávenom kúsku prírody horného Spiša, priamo oproti preslávenému sochárskemu sympóziu so stovkou diel aj od svetovo uznávaných tvorcov, sa nachádzajú nedokončené a rozpadávajúce sa stavbárske diela ešte z čias pred rokom 1989. Hotely duchov. Roky sa pováralo, že tieto stavby patria českým OKD a mali slúžiť ako rekreačná báza pre baníkov. Pravda je taká, že ich majiteľom je š. p. Lesy SR a ich odštepny závod v Prešove, kde by najradšej zabudli, že niečo také vlastní. Tak im to pripomínáme...

Text a foto: Emil SEMANCO

Sobrančan a traja ukrajinskí umelci predstavujú svoje diela v Humennom

Ich srdcia žijú všetkými farbami

V galérii humenského Mestského kultúrneho strediska je inštalovaná výstava obrazov trojice ukrajinských maliarov – Aliny Slavhorodskej, Mychajla Dovhaňa, Žanny Ševčenkovej a Juraja Tkáčika, maliara zo Sobraniec, ktorý výtvarné umenie študoval na Ukrajine, čo sa výrazne prejavilo v jeho rukopise. Obrazy ukrajinských umelcov na výstavu putovali z ťažko skúšaného Ukrajiny, najväčšiu vzdialenosť prekonali z 1 400 kilometrov vzdialeného Tulčína, mestečka vo Vinnyckej oblasti, odkiaľ manželka Alina a Mychajlo pochádzajú...

Najmladšia zo štvorice Alina Slavhorodska je absolventka Char'kovskej národnej pedagogickej univerzity. Diplom získala v odbore grafického dizajnu. Je členka Národného zväzu umelcov Ukrajiny. Venuje sa maľbe, prevažne kvetinovým zátišiam a krajinomalbe, ktoré hýria odvážnou farebnosťou. Jej optimistický rukopis, pri ktorom využíva azda všetky farby maliarskej palety, sa, chvalabohu, nezmenil ani po tom, čo jej rodnú krajinu nivočia ruské vojenské útoky. Vystavovala vo viacerých krajinách Európy a jej obrazy sú v umeleckých zbierkach po celom svete. Na Slovensku akoby našla druhý domov...

Jej manželka, národného umelca Ukrajiny Mychajla Dovhaňa, charakterizuje klasická i experimentálna krajinomalba. Je zakladateľom a riaditeľom skanzenu „Múzeum pod holým nebom Cossak Levada“ v Tulčine. „Založením som muzikant, ale už v ranom detstve sa mi zapáčilo maliarstvo. Maľujem portréty aj krajinky, v mojej tvorbe je široké spektrum tém a motívov. Mám svoju individuálnu, mne vlastnú techniku. Maľujem to, čo mi prikáže srdce,“ vyznal sa Mychajlo Dovhaňa.

ČO INÍ NEPÍŠU

Alina SLAVHORODSKÁ z ukrajinského Tulčína pred optimistickými kvetinovými zátišiami, pri ktorých využíva azda všetky farby maliarskej palety.

Žanna Ševčenkovej je z Kyjeva, kde študovala reštaurátorstvo na Národnej akadémii krásneho umenia a architektúry, pracovala ako reštaurátorka historických pamiatok ukrajinského duchovného dedičstva od 17. do 20. storočia. Je tiež ilustrátorkou kníh. Jej diela boli vystavené v Art Centre v Kyjevskom národnom múzeu krásneho umenia.

Juraj Tkáčik zo Sobraniec absolvoval Ľvovskú akadémiu umenia. Venuje sa figurálnej tvorbe a krajinomalbe, častým motívom jeho diel sú vinohradnícke a folklórne tradície. Svoje umenie prezentuje už roky doma i v zahraničí, čoho výsledkom je takmer stovka autorských výstav.

„Na obrazoch vidieť, že vaše srdcia žijú všetkými farbami. Ukrajinskí maliari sa neboja pomiešať farby, a pritom im všetko ladí. Je to nádherná paleta farieb, ktorú možno prirovnať k ich nebojácnej ráznej duši, plnej optimizmu. Keď si ich diela pozriete, musíte pookriať,“ vyzdvihla tvorbu umelcov Tatiana Hájniková z MsKS.

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

Klimatické pokrytectvo pokračuje

Ivan KRAJŠOVIČ

Všetko sa začalo tak pekne. Do púštného štátu Spojené arabské emiráty (SAE) a jeho hlavného mesta Dubaja pricestovalo na klimatickú konferenciu COP28 prvých tridsaťtisíc účastníkov rokovať o znížení emisií, aby zachránili svet. Lietadlami – ako inak, vari nie na kolobežkách. Ubytovali sa vedľa fosilných palív a haly s umelým snehom v púšti. Zapli si klimatizácie, bez ktorých by tam neprežili, a začali rokovať. V krajine závislej od predaja fosilných palív. No akosi im globálne otepľovanie neprialo. Vlastne, toto už neplatí. Po novom sa to volá klimatická zmena. Európa sa na prelome novembra a decembra borí s nánosom snehu, aký tu nebol už dvadsať rokov, šesťdesiat percent kontinentu je pod snehovou prikrývkou a stovky súkromných lietadiel účastníkov konferencie zostali pre snehovú kalamitu uviaznutých

v Nemecku. Zrušiť museli približne šesťsto letov. Aspoň ušetrili načas emisie CO₂. Dychtivo to potrebujú stromy a rastliny, aby nevyhynuli.

Síce sa vyskytlo aj niekoľko neposlušníkov, ako bol brazílsky prezident, ktorý upozornil na znečisťovanie ovzdušia konfliktom na Ukrajine, kde jeden tank spáli päťsto litrov nafty na sto kilometrov, nehovoriac o bombách, ale to patrí k folklóru, aby to nebolo tak názorovo jednofarebné. Asi to bolo aj tým, že súbežne sa konala i konferencia krajín vyvážajúcich ropu, kde prijali ako nového člena Brazíliu. Uniklo tiež niekoľko dokumentov, ktoré mali zostať utajené. Spojené arabské emiráty vraj chceli už v lete využiť klimatickú konferenciu na dohody o fosilných palivách, týkajúce sa obchodných príležitostí pre štátnu spoločnosť SAE Masdar. Hoci zdrojom uniknutej správy pre šéfa samitu sul-

tána Ahmada al-Džábira bola asi najrešpektovanejšia stanica na svete britská BBC a novinári z jej z investigatívneho Strediska pre klimatické spravodajstvo, bol to vraj hoax. Náhoda je i to, že šéf konferencie a sultán je zároveň výkon-

KOMENTÁR

ným riaditeľom spoločnosti Masdar. Sériu príhovorov otvorili premiéri i kráľ. Aj indický prezident, ktorý sa potešil, že nevidí smog z automobilov v hlavnom meste Naí Dillí. Pápež František sa síce na podujatí pre zdravotné problémy nezúčastnil, ale už predtým sa v lete súkromne stretol s generálnym tajomníkom Moslimskej rady starších sudcom Mohamedom Abdelsalamom a generálnym riaditeľom a osobitným zástupcom predsedníctva Spojených arabských emirátov

pre COP28 veľvyslancom Majidom Al-Suwaidim, aby s nimi prerokoval prípravu a zapojenia náboženských spoločností do konferencie. Aj Vatikán patrí medzi významných znečisťovateľov ovzdušia, tak treba ukázať snahu, že je nevyhnutné to riešiť. No a, pravdaže, otvorili pavlón pre medzináboženský a medzikultúrny dialóg.

Slovensko nezostalo bokom. Na konferenciu odleteli prezidentka Zuzana Čaputová aj minister životného prostredia Tomáš Taraba. Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu SARIO zorganizovala podnikateľskú misiu, aby sa zoznámila s možnosťami, ako doceliť prechod na cestu k novému nízkouhlíkovému udržateľnému ekonomickému modelu na domácej úrovni. Možno by stačilo nerozdávať ornú pôdu na hektárové plechové haly montážnych spoločností. Misia letela, ako inak, prezidentským špeciálom.

Minister Taraba pre médiá podotkol, že pokiaľ ide o emisné normy, Slovensko je na tom veľmi dobre. Máme sa čím pochváliť. Napríklad Slovenský plynárenský priemysel roky ponúkal v službe Čistá elektrina od SPP elektrinu z obnoviteľných zdrojov len za dve eurá mesačne. Teda,

spresnenie, spotrebiteľ platia aj štandardné platby za dodávku elektriny. To je na úrovni šmejdov, ktoré ponúkali kedysi prístroje, ktoré vraj filtrovali energiu z jadrových elektrární od bežnej. Rada pre reklamu, ktorá dohliada na pravdivosť a etiku v slovenskej reklame, už v roku 2021 poukázala na zavádzanie o zelených témach v kampani. Aj tak jej naletelo tridsaťtisíc klientov, ktorí uverili, že mix elektriny vyrobenej z jadra, uhlia, vody, vetra a zo zemného plynu dokáže štátny podnik odfiltrovať. Prokurátori mlčali. Mimochodom, bez väčších odziev zostal jeden z bodov konferencie, že treba posilniť výrobu elektriny z jadra, čo by inak vyvolalo masívne protesty Greenpeace. Aj Plzenský Prazdroj Slovensko sa pochválil, že dokázali znížiť uhlíkovú stopu recykláciou plechoviek. Bodaj by nie, keď to potvrdil manažér tejto spoločnosti pre udržateľnosť. Už aby sme mali rovnakú funkciu v každom podniku. Doba si to vyžaduje.

Konferencia pokračuje. Prečonie. Ropnému priemyslu sa darí, pretože znižujú svoju produkciu, aby zvýšili ceny a svoje zisky. No a klimatická zmena počká. Veď aj tak čakala desaťtisíc rokov. Azda počká do ďalšej konferencie o rok.

Odklon kresťanských demokratov

Matej MINDÁR

Výsledky septembrových predčasných volieb umožnili vznik národno-sociálnej koalície. Väčšina slovenských voličov sa demokratickým spôsobom jasne vyhranila voči progresívnemu liberalizmu a umelému presadzovaniu LGBT ideológie. Jej prenikanie predovšetkým do oblastí kultúry, školstva a zdravotníctva vyvolalo odpor u veľkej časti obyvateľstva. Spolu s praktizujúcimi kresťanmi sa voči týmto tendenciám postavili aj tí občania, ktorí na základe biologických a racionálnych poznatkov považujú za najprirodzenejšiu formu spoluzitia manželstvo, prípadne neformálny partnerský vzťah pozostávajúci z muža a ženy.

Treba však zdôrazniť, že každý človek rešpektujúci základné práva a slobody nemá právo nikomu diktovať, s kým môže alebo nemôže žiť. Na druhej strane slovenská spoločnosť má právo odmietnuť nasilu pretláčanú ide-

ológiu LGBT, ktorá má vplyv najmä na mládež. Súčasná koalícia sa preto rozhodla zapracovať do nedávno schváleného Programového vyhlásenia vlády zmienku o tom, že hlavnou autoritou pre hodnotovú výchovu dieťaťa je rodič. Týmto spôsobom chce Ficov kabinet

POZNÁMKA

vytvoriť priestor na odbornú a spoločenskú dohodu o obsahu sexuálnej a vzťahovej výchovy. Osobitný priestor chce dať aj téme výchovy k rodičovstvu a všetkým ostatným témam, ktoré nie sú súčasťou štátneho vzdelávacieho programu. Ich cieľom je akceptácia hodnotového presvedčenia žiakov a ich rodičov. Za zmienku stojí spomenúť aj to, že štvrtá vláda Roberta Fica si uvedomuje význam spoločenského postavenia cirkvi a náboženských spoločností. Ako deklaruje vo

svojom programe, plánuje podporovať ich angažovanosť vo veciach verejného záujmu vrátane ich dostatočného finančného ohodnotenia.

Naopak, predvolebný program Progresívneho Slovenska presadzoval dôslednú náboženskú neutralitu. V oblasti školstva si toto hnutie predsavzalo zavedenie nábožensky neutrálneho vzdelávania. V praxi by to znamenalo obmedzenie výučby náboženskej výchovy v štátnych školských zariadeniach ako voliteľného predmetu, prípadne jej úplné zrušenie. To však nie je všetko. V prípade účasti vo vláde si progresivci tiež vedeli predstaviť zavedenie nového rámca vzťahu štátu s cirkvami, založeného na zrovnoprávnení cirkvi a náboženských spoločností s ostatnými subjektmi občianskej spoločnosti. Cirkvi by sa touto zmenou ocitli v rovnakej pozícii ako mimovládne organizácie.

Súčasná vládna koalícia je za zachovanie súčasného stavu. Na jednej strane rešpektuje vôľu väčšiny obyvateľov Slovenska, hlásiacej sa ku kresťanskému náboženstvu. No na druhej strane rovnako rešpektuje, že časť našej spoločnosti zdieľa liberálne hodnoty. Jej cieľom tak nie je zo Slovenskej republiky urobiť ani kresťanský, ani progresívno-liberálny štát. Podľa Ústavy SR sa neviaže na žiadnu ideológiu a náboženstvo. Aj keď sa odvoláva na cyriilo-metodskú tradíciu a štátotvorný odkaz Veľkej Moravy, nijakým spôsobom sa nenarúša jej hodnotovo neutrálne postavenie. Je preto potrebné položiť si v závere otázku, či by Kresťanskodemokratické hnutie s prípadnou vládou s Progresívnym Slovenskom dokázalo zabezpečiť vôľu väčšinového obyvateľstva zdieľajúceho konzervatívne hodnoty. Šepká sa, že jeho poslanci sú pod priamym vplyvom Michala Šimečku. Niet sa čomu čudovať, keď politický navrátiliec František Mikloško je jedným zo zakladateľov Nadácie Milana Šimečku, pomenovanej po starom otcovi predsedu Progresívneho Slovenska. Aj tento fakt potvrdzuje, že KDH sa jeho príchodom pod rúškom kresťanstva postupne stáva liberálnou stranou.

AKO BOLO, ČO BOLO

Slovenskom otriasla tragédia. Zo strechy školy v Parchovanoch skočil pätnásťročný žiak. Neznelol šikanu od spolužiakov. Triedna učiteľka aj riaditeľ školy sťažnosť ignorovali. Chlapcov otec uviedol, že keď mal syn oblečené niečo lepšie, tak mu to zničili. Roman počas vyučovania vyliezol na strechu. Otcovi, ktorý ho cez mobil odhovárал, povedal: „Tatík, to už sa nedá. Prišiel som dnes do školy a zase ma urážala. Už nevládzem.“ Spolužiaci si ho nakrúcali na mobily. Z videí počul ich smiech, ktosi vykrikoval: „Roman, pod' dole, čuák!“ a dievčenský hlas sa pridala: „Roman, skoč!“ A on skočil. Po prevoze do nemocnice zraneniam podľahol.**

Kde sa v školáckoch vzala arogancia, spejúca až k sadizmu? V akej atmosfére vyrastajú dorastenci, ktorí si hovoria tinedžeri a žijú vo svete počítačových hier, mobilov a televíznych obrazoviek? Za minulého režimu a ešte pár rokov po ňom tvorila slovenská televízia programy pre

škôlky, školy a vysielala kluby mladých. V časoch dzurindovskej liberalizácie zrušil riaditeľ Materák pôvodnú tvorbu, za ďalšieho direktora Rybníčka vyhádzali z televízie skúsených tvorcov a po politickom zločine

v ktorých zabijete človeka a ten v ďalšej hre „vstane z mŕtvych“.

A čo škola? S meniacimi sa ministrami pribúdali reformy, s ktorými klesala úroveň výučby. Už začíname hovoriť o tom, že stačí, keď sa žiak naučí do tre-

čo urobil pre jeho záchranu. Žiak nemusí nič. Pre papierovačky nemá učiteľ čas sústrediť sa na potenciálnych premiantov, ktorí by boli vzorom a posunuli spoločnosť dopredu. Slabší žiaci majú úľavy, aby sa vyrovnali lep-

Autorita učiteľov je v háji. Boja sa žiakov a ešte viac ich rodičov. Čo keď ich začnú grázli, chránení právami dieťaťa, strieľať podľa vzoru z amerických škôl? Nečudo, že do škôl pridávajú policajtov. Čo sme už ako v Bronxe?

Za nebohého socializmu sa viera v Boha potláčala, ale Božie prikázania platili viac ako dnes, keď Boha nahradili peniaze. Progresívne komandá nanucujú do škôl sexuálnu výchovu v jej najzvrátenejších formách, možnosť výberu pohlavia a nezmyselnosť tradičnej rodiny. Záujmové krúžky sú predražené. Nečudo, že časť mládeže považuje za vrchol kultúrnosti vyskakovanie, popíjanie a vari aj drogy na Pohode, ktorú dotoval štát. Akýsi psychológ sa vyjadril, že úpadok zavinila výchova v rodine. Nuž, rodičia? Mnohí sa trasú o zamestnanie. Drú, aby rodina prežila. Ak dieťa vidí, že sa okolo deje niečo zlé, poradia mu ako kedysi za Gottwalda: „V škole drž hubu a doma si môžeš zanadávať.“ Ak sa v takto „zocelenej“ spoločnosti ocitne citlivejší jedinec, má smolu.

Smutné memento z Parchovan

Peter VALO

taktiež ministra kultúry Krajcera, ktorý vyrobil rozhlasovo-televízneho mačkopsa, dorazila zvyšky tvorby pre deti a mládež riaditeľka Zemková, ktorá predtým zničila dramatickú a publicistickú tvorbu v rozhlase. Diela blízke nášmu životu vystriedali zväčša americké akčné filmy plné bitiek, strielania a sexu, v ktorých sa často zo zločincov stávali hrdinovia, či animované príbehy, v ktorých kohosi prejde parný valec a on veselo žije ďalej. K nim pribudla záplava počítačových hier,

tej triedy čítať, čo bývalo samozrejme už v prvej. Nuž nečudo, že žiaci na druhom stupni nevedia násobiť, sčítať ani deliť. Čo deti kedysi zvládli na základnej škole, to sa učia na stredných. Keď bol za našich čias niekto hlúpy, prepadol. Keď sa to opakovalo, „postúpil“ do osobitnej školy. Dnes školy dostávajú peniaze na počet žiakov. Ak ich nie je dosť, hrozí, že školu zrušia. Kvalitu nahradila štatistika. Keď dá učiteľ mizernému žiakovi zlé známky, musí vypisovať tlačivá,

ším. Výsledok? Múdrejší sa prispôbia hlúpejším. Vypočítaví rodičia dajú deti „integrvať“, aby mali lepšie výsledky. Tak to postupuje vyššie a študent, ktorý príde na vysokú školu, nepozná vzorec vody.

Neprispôsobivých a takzvaných integrovaných naphávajú do normálnych škôl. Taký žiak môže mlátiť spolužiakov, ničť majetok alebo poslať učiteľku do pi... Vedenie školy povie: My ťa chceme. Prečo? Za integrovaných dostane totiž škola viac peňazí.

SEBAOBRAŇA

Je to také lákavé, také jednoduché, no zároveň aj tak veľmi drahé. V období väčších výdavkov, ako sú vaše príjmy na účet, „spadnúť“ do prečerpania bankového účtu je veľké finančné riziko.

Sanujte účet

Asi to pozná každý držiteľ platobnej karty, ktorá má povolený priebežný minusový zostatok. Za istých okolností vám platobná karta umožní zaplatiť aj peniazmi, ktoré nie sú vaše. Či už máte povolené prečerpanie nastavené na tri stovky alebo ešte na väčšiu sumu. Inak povedané, vlastné peniaze ste už minuli, ale ešte stále môžete nakupovať. „Veď ono sa to ľahko vráti.“ Lenže nie je to vôbec ľahko, a možno sa to ani za niekoľko mesiacov nevráti.

Debet, teda čerpanie peňazí z platobnej karty „pod vašu nulu“, je najdrahšia forma bankového úveru. Nezriedka ide až o 18-percentnú úrokovú sadzbu alebo jednoduchšie – z každých sto prečerpaných eur platíte najmenej 18 eur úrok. To je skoro pätina čiastky, ktorú vám banka možnosťou prečerpania účtu operatívne požičala. A čím dlhšie jej sumu, ktorú ste minuli prečerpaním účtu, dlhujete, tým viac jej na úrokoch zaplatíte. Často tak splácať iba úrok, pričom istina zostáva stále v minuse. Pre banku je to vitálny priebežný zdroj financií, pre občana niekoľko mesačná neriešiteľná zálež.

Ak máte aj iný účet a ste na ňom „v pluse“, radšej si na splatenie dlžnej sumy požičajte sami od seba. Najrizikovejšie obdobie je práve záver roka – v nadchádzajúcich sviatkoch. Poviete si, že veď čo, aj tak toho už medzi sviatkami nebudete veľa nakupovať a doslova si „vybielite účet“. Lenže príde január, prídu polročné alebo ročné poisťné splátky, v marci sú tu daňové priznania, potom zas dane z nehnuteľností a tak, naozaj pri veľkom šťastí sa z prečerpaného dlhu na debetnej bankovej karte za predvianočný nákup dostanete až niekedy v lete.

Takže – najlepšie je účet neprečerpávať, a ak už, potom by ste mali poznať lehotu, počas ktorej môžete prečerpané peniaze na účet vrátiť bezúročne. Tú vám povie vaša banka. Platí to aj pre debetné, aj pre kreditné karty. Ozaj, aký je medzi nimi rozdiel? No podstatný, a ten sa tiež oplatí poznať. Debetná platobná karta je karta vydaná k bežnému účtu klienta a slúži na čerpanie jeho vlastných prostriedkov, prípadne prostriedkov z povoleného prečerpania. V prípade kreditnej karty klient využíva prostriedky poskytnuté bankou. Kým debetnými kartami bežne z bankomatov vyberáme aj hotovosť, robí to s kreditnými kartami je doslova nerozum. Hlavným rozdielom medzi kreditnou a debetnou kartou je výber z bankomatu. Pri klasickej debetnej karte ide o úplne bežnú bankovú operáciu. Banky často ponúkajú výbery z bankomatov zadarmo alebo za malý poplatok. Pri kreditnej karte však zákazníci platia navyše, poplatky sa pohybujú v stovkách a na výbery sa nevzťahuje bezúročné obdobie, takže sa to naozaj neoplatí. Takže, určite sa pri používaní bankových kariet oplatí aj trochu kalkulovať. V konečnom efekte môže ísť o naozaj veľké sumy, ktoré vynaložíte úplne zbytočne.

(ib)

Dotačná schéma ministerstva doteraz nepredpokladala podporu osobností Slovenska Na poľskej strane Oravy tiež žili významní Slováci

Zhovárал sa Matej MINDÁR – Foto: archiv (pv)

Amatérsky historik Ján VITKO sa vyše tridsať rokov venuje bádateľskej práci o živote slovenského kňaza a botanika ARD Pavla Vitka staršieho. Žil na prelome osemnásteho a devätnásteho storočia. Slovenské národné noviny o jeho bádateľskej činnosti už informovali. Aktuálne sme sa porozprávali o tom, ako za dva roky pokročil vo svojej činnosti.

• Čo vás motivovalo k tejto činnosti?

Pavol Vitko bol v rodinnom vzťahu s mojimi predkami. Patrí medzi významné osobnosti Slovenska, Spiša a Oravy. Jeho botanická zbierka Flora Arvensis je historickým knižničným dokumentom Slovenska. Obsahuje zbierku vyše 550 cievnatých rastlín Liptova, Oravy a žilinského regiónu. Všetky náklady na výskum som si platil zo svojich zdrojov. Pri príležitosti dvojstého výročia podpisania Flory Arvensis, 180 rokov jeho úmrtia a desiatich rokov

INTERVIEW

od vyhlásenia Flory Arvensis za historický knižničný dokument Slovenska som sa obrátil na Ministerstvo kultúry SR s prosbou o dotáciu na jeho pomník a na knihu o jeho živote a diele.

• Boli ste so svojou žiadosťou úspešní?

Nie. Ukázalo sa, že dotačné schémy ministerstva kultúry vôbec nepredpokladajú a nemajú možnosť podporiť osobnosť Slovenska a historický knižničný dokument, čo je hnutelná kultúrna pamiatka. Od jeho pracovníkov som dostával odporúčania, aby som sa obrátil so žiadosťou o dotáciu na Fond na podporu umenia. Ani fond vo svojich schémach nepredpokladá, že by podporil zachovanie takejto pamiatky na území Slovenskej republiky. V týchto dňoch som sa obrátil na novú ministerku kultúry s prosbou, aby prehodnotila doterajšie dotačné schémy.

• Prečo podľa vás Slovenská republika nedokáže systematicky podporovať tento tip kultúrneho dedičstva?

Vyjadrenia zodpovedných pracovníkov v štátnych i samosprávnych orgánoch sú také, že môžu podporiť len mimovládne organizácie,

Sústredenou bádateľskou prácou a vytrvalým propagovaním diela kňaza Pavla Vitka staršieho sa podarilo amatérskemu historikovi a jeho príbuznému Jánovi VITKOVÍ sprítomniť jeho pamiatku.

fyzickú osobu nie. Vyjadrenia pracovníkov rezortu kultúry potvrdzujú, že dotačná schéma nepredpokladá podporu osobností Slovenska ani ich diel ani v prípade, že ide o historický knižničný dokument SR vyhlásený ministerstvom kultúry.

• Nositelia rovnakého mena, ako mal kňaz Pavol Vitko, pôsobili v čase stredovekého Uhorska v špeciálnej vojenskej jednotke takzvaných spišských kopijníkov. Akú úlohu zohrávali vo vtedajšej feudálnej spoločnosti?

Dnes vieme, že nositelia nášho mena sú zapísaní minimálne v dvadsiatich listinách v období do 14. storočia na štyroch lokalitách na Spiši – jobagióni, synovia jobagiónov. Vieme, že naše meno je staroslovenské. Na Spiši je archeologickým výskumom dokázaných vyše sto päťdesiat lokalít spred veľkomoravského a z veľkomoravského obdobia. Na sídlach kopijníkov a vieme, že listina kráľa Bela IV. z roka 1243 im potvrdzuje „privilegiá, ktoré mali oddávna“. Svoje privilegiá mali potvrdené aj ďalšími uhorskými krá-

ľmi v rokoch 1312, 1314, 1323, 1511 a 1552. Vtedy sa už začína úpadok kopijníkov a nárast moci kráľov. Pred Uhorskom bola na Spiši Veľká Morava. Spišskí kopijníci – Nobiles Scepus – tvorili takzvanú Malú župu, ktorej erb je v strede erbu Spišskej stolice. Spadali priamo pod kráľa. Mali právo voliť sudcu, neplatili dane a boli ekonomicko aj vojenskou silou, ktorá prežila takmer celé obdobie Uhorska v osobitnom postavení ako spišská šľachta. Niektoré privilegiá, ktoré nadobudli na začiatku 13. storočia, nemali iní šľachtici na Slovensku, a to mení predstavu o slovenskom národe podrobenom a poddanskom v Uhorsku, ktoré bolo stavovskou monarchiou. Mali povinnosť postaviť ťažkooodencom – rytierov na výzvu kráľa a ísť bojovať.

• Aká bola ich národnosť?

Viaceri bádatelia vyjadrili názor, že majoritne ide o Slovenov s pôvodom medzi veľkomoravskými rodmi. Zdá sa, že medzi nimi boli aj jednotlivci inej národnosti, ktorí k nám prišli ako príslušníci vojenských jednotiek.

ZÁPISNÍK POSLANCA

Top témou týchto dní je príprava štátneho rozpočtu. Čakajú nás dlhé a úmerné rokovacie dni, ktoré sa skončia prijatím zákona roka. Jeho parametre sú jasné: na jednej strane konsolidovať verejné financie minimálne na úrovni 0,5 percenta HDP, na strane druhej konsolidáciu treba urobiť tak, aby sa nedotkla bežných ľudí, zamestnancov, živnostníkov, rodín s deťmi či dôchodcov. A to nie je vôbec jednoduché. Najprv zopár argumentov, prečo je nevyhnutné konsolidovať, rozumej krátiť rozpočtové kapitoly a dávať menej jednotlivým rezortom, a na strane druhej prijímať ďalšie nepopulárne opatrenia na strane príjmov, teda zvyšovať dane. Iná cesta nie je, lebo tie hrubozrné populistické opatrenia, ktoré v minulom volebnom období prijímal Matovičova garnitúra, urobili taký rozvrat verejných financií, že ak by sme v nich bez zmeny pokračovali, nebola by to cesta, ale priama diaľnica do Grécka.

Matovičove mnohomiľiardiové „atómky“, plošné rozdávanie dvesto eur na dieťa bez ohľadu na príjmy rodičov (áno, dostali to aj deti poslancov), zruinovali štátnu kasu na ultimatum. Po ťažkom žúre nastáva vytriezvenie, a to je bolestné. Napriek tomu niektoré priority ostali nedotknuté. Volebný sľub, že seniori dostanú plnohodnotný trinásty dôchodok, bude splnený a bude

vo výške priemerného dôchodku, teda vyše šesťstošesť eur. Zároveň, a to veru bol tvrdý politický oriešok, ostáva zachovaný aj rodičovský dôchodok, teda rodičia detí, ktoré ostali a pracujú na Slovensku, dostanú akúsi satisfakciu za ich starostlivosť vo forme zvýšenia ich vlastného dôchodku.

Základný princíp tejto vlády je jasný: konsolidácia sa nesmie dotknúť bežných ľudí, ale len tých subjektov,

Sústredenie na štátny rozpočet

Roman MICHELKO, poslanec NR SR

ktoré na to majú a ktorých zisky sú nadštandardné. Ako prvé sú logicky na rade banky. Ich zisky sú u nás rádovo vyššie než v krajinách, kde sídlia ich materské spoločnosti. Je to preto, že v štátoch, kde sídlia, si nedovolia tak žmýkať svojich klientov. No a teda je logické, že ak nadpríjmy sú veľmi vysoké, musia o niečo viac prispieť na náklady spoločnosti. Iste, nepáči sa im to, ale táto vláda nikdy nesľubovala, že bude obhajovať záujmy bánk, ale, naopak, záujmy ľudí. Niečo podobné je daň z nadmerných ziskov Slovaftu, ktorý vysoko profituje na lacnej ruskej rope, ale benzín z tejto rafinérie predáva za európske, teda svetové ceny. A tak by sme mohli ísť rad radom. Iste, zdanenie nerestí, teda tabaku a tvr-

dého alkoholu, by sa malo zdať ako logické a najjednoduchšie, problém je v tom, že gastronómia je súčasťou cestovného ruchu a týmto opatrením nepotešíme ľudí pracujúcich v sektore HORECA (hotely, reštaurácie, kaviarne). Ale ak sa už musí šetriť, toto je určite prijateľnejšie než v iných oblastiach.

Zvlášť ťažké je šetrenie v sektore kultúry. Menší mediálny rozruch spô-

• Kňaz Pavol Vitko je pochovaný v obci Oravka, ktorá sa od roka 1920 stala súčasťou Poľska. Akým spôsobom poľské orgány vnímajú túto osobnosť?

V Poľsku som sa opakovane stretával s tým, že z maďarskej aj poľskej strany sú bývalým obyvateľom Uhorska stavané pomníky a osadzované pamätne tabule v poľskom a maďarskom jazyku. Vzbudzuje to dojem, že ide o Maďarov. Namietať som tento postup. Uhorsko bolo štátom, v ktorom sa rozprávalo v trinástich jazykoch. Preto som rád, že 7. až 9. novembra 2023 sa v Katoviciach vďaka finančnej podpore slovenského veľvyslanectva uskutočnila prvá zo spoločných konferencií obnovenej poľsko-slovenskej komisie historikov, ktorej cieľom bolo nielen zväziť spoločné dejiny Poľska a Slovenska, ale aj poskytnúť širší pohľad na dejiny stredoeurópskeho regiónu. Maďarsko zjavne má dotačné schémy na zafinancovanie pomníkov aj v Poľsku, aj na Slovensku, teda mimo svojho územia.

• Akým spôsobom by si mala podľa vás Slovenská republika pripomínať významné slovenské osobnosti, ktoré našli posledné miesto svojho odpočinku v ostatných častiach bývalej rakúsko-uhorskej monarchie?

Tak ako to robia naši južní susedia. Mali by mať busty a pamätne tabule. Malo by sa o nich učiť v školách, písať knihy a nakrúcať filmy. Ako príklad môžem uviesť jazdecké sochy maršala Andreja Hadíka a film o ňom v Maďarsku. Oni sa k dedičstvu Uhorska hlásia, a pritom sme jeho dejiny tvorili rovnako, ak nie viac. V samostatnom štáte by sme už mali vytvoriť reálny obraz národa, ktorý mal ako štvrtý na svete svoj liturgický jazyk. Jeho dejiny písali vzdelaní a schopní ľudia. Bolo ich veľa. Mám dojem, že majú menej priestoru ako fužara a žinčica a halušky.

mohli vysielat' reklamu v takzvanom „prime time“, ktorý je pre zadávateľov reklamy najatraktívnejší a pre médiá zase najlukratívnejší. Ďalším zdrojom financovania RTVS bude zmluva so štátom. Tento model dofinancovania verejnoprávných médií zaviedol minister Marek Maďarič, keď sa mu nepodarilo zabezpečiť valorizáciu koncesionárskych poplatkov, ktoré ostali na rovnakej cene dlhých štrnásť rokov. Paradoxne však práve vďaka tomuto riešeniu sa natočilo viacero veľmi podarených adaptácií našej či svetovej klasiky a aspoň na čas sa vrátila éra známych televíznych pondelkov, keď tvorcovia z Mlynskej doliny prinášali na televíznu obrazovku naozajstnú kvalitu.

No a nakoniec, ale rozhodne nie v poslednom rade, treba riešiť aj financovanie Maticy slovenskej. Je to jediná verejnoprávna inštitúcia, ktorá má od roka 2010 nevalorizovaný príspevok zo štátneho rozpočtu na úrovni 1,5 milióna eura. Ak by sme len mechanicky narátali dlh, ktorý Matica slovenská je dnes v reálnych cenách na šesťdesiatich troch percentách rozpočtu z roka 2010, a ani vtedy to nebola nijako horibilná suma. Aj preto je nanajvyšš nevyhnutné, aby nová vláda začala tento vypuklý problém riešiť. Ja ako poslanec urobím pre nápravu všetko, čo bude v mojich silách.

Liberalní pseudokonzervatívci vládli ako počas tureckých nájzdov Nelahký zápas s extrémnym štátnym dlhom

Štefan ZLATOŠ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Ekonomika štátu, presnejšie štátna kasa, je spustošená, vyrabovaná, doslova zničená. Ako „za Turka“ sa hospodárilo počas kovidu a Ukrajina si vyžiadala tiež nejakú tú miliardu. Slovensko a jeho obyvatelia boli až na samom konci dlhého zoznamu privátnych politických či iných zahraničných záujmov „politikov“ zo strán bývalej vládnej koalície.

Povedzme si najskôr, v akej situácii je po parlamentných voľbách Slovensko. Máme úplne rozvrátené verejné financie. Máme najnižšiu životnú úroveň v Európskej únii. Máme najhorší deficit verejných financií – 6,5 percenta HDP. Máme takisto extrémny nárast dlhu zo 45 miliárd eur na 70 miliárd eur. Novej vláde, ktorá nastúpila po voľbách, hoci aj s časovými obštrukciami od hlavy štátu, zostalo minimum času na zostavenie štátneho rozpočtu na rok 2024. Ten návrh, ktorý je v parlamente ešte od prezidentskej vlády bez dôvery národnej rady, je nepoužiteľný.

■ HASENIE POŽIARU

„Cez spáleniská...“ Bývalí vojaci „základáci“ si pamätajú túto bojovú pesničku. Hasi sa plnohodnotný trinásť dôchodok. Zachováva sa rodičovský dôchodok. Pomáha sa s hypotékami. Zachraňuje sa zdravotníctvo. Do toho je tu boj s cenami energií, ktoré spôsobilo eurohujerstvo predchádzajúcej protislovenskej moci. Stačí sa pozrieť napríklad na Maďarsko, ale aj Rakúsko.

■ KONSOLIDAČNÝ BALÍK

Znenie návrhu štátneho rozpočtu ako zákona vo chvíli, keď vychádza číslo Slovenských národných novín, by už malo byť známe. Do redakčnej uzávierky však nebolo zverejnené. Treba uznať, že rozpočet sa pripravoval rekordne v časovej tiesni. Môžeme teda pracovať iba s takzvaným „lex konsolidácia“. Alebo s balíkom opatrení, ktoré by už v roku 2024 mali do štátnej kasy dodať takmer dve miliardy eur. Ide

o osemnásť základných opatrení, ako je povedzme mimoriadne zdanenie bánk či zvýšenie zdravotných odvodov, no nemali by ich bežní občania pociťovať. Potvrdil to predseda Národnej rady Slovenskej republiky Peter Pellegrini v reakcii na schválenie konsolidačného balíka vládou.

■ MOŽNÉ V NEMOŽNOM

„Je to kombinácia, ktorá je v danom momente možná. My ako strana Hlas – SD a koalíčný partner sme s takýmto mixom po ťažkých vyjednávaniach súhlasili,“ povedal Peter Pellegrini. Poznamenal, že ide o opatrenia, ktoré sa týkajú aj firiem, no v globále sa bežného pracujúceho občana dotknú minimálne. Zároveň deklaroval, že budú robiť všetko pre to, aby sa mimoriadne zdanenie bánk nepremietlo napríklad do zvýšených poplatkov klientov. Čo sa týka zvýšenia zdravotných odvo-

dov o jeden percentuálny bod, Peter Pellegrini hovorí o dočasnom solidárnom zvýšení. Aj tu pripomenul, že zmena sa nemá premietnuť do mzdy zamestnancov. Zdôraznil, že v tomto prípade musí ísť o solidárny príspevok všetkých ľudí, ak chceme zdravotníctvo na Slovensku spoločnými silami posunúť na vyššiu úroveň.

■ HESLOVITE O KONSOLIDÁCII

Konsolidačné opatrenia, ktoré schválil kabinet, sa zapracúvajú do návrhu štátneho rozpočtu. Musí ešte zasadiť makro a daňový výbor na ministerstve financií a návrh musí prerokovať aj tripartita. Tempo konsolidácie verejných financií však nebude vyššie ako 0,5 percenta, avizoval premiér Robert Fico.

▪ Zdravotné odvody pre zamestnávateľov, samostatne zárobkovo činné osoby a tzv. samoplatiteľov sa majú od nového roka zvýšiť.

▪ Štátny sviatok Deň Ústavy SR by viac nemal byť dňom pracovného pokoja.

▪ Od apríla 2024 by sa mali zvýšiť súdne a správne poplatky.

▪ RTVS má dostávať zo štátneho rozpočtu príspevok vo výške najmenej 0,12 percenta hrubého domáceho produktu. Príspevok sa teda znižuje, ale zároveň sa zvyšuje povolený percentuálny podiel vysielačnej reklamy.

▪ Vláda tiež plánuje od budúceho roka zaviesť mimoriadny bankový odvod so sadzbou 30 percent, ako aj zvýšiť spotrebné dane z tabaku a alkoholických nápojov.

▪ Zníženie odvodu do druhého dôchodkového piliera zo súčasných 5,5 percenta na 4 percentá bude zatiaľ trvalé. Vo vládnej koalícii sa takto našlo riešenie, ktoré umožní v roku 2024 vyplatenie skutočného trinásťého dôchodku a aj rodičovského dôchodku a nebude pritom potrebné vstupovať do mechanizmu venovania 2 percent z dane z príjmov.

▪ Má sa tiež zabezpečiť minimálne 15-percentné zdanenie príjmov podnikateľov nachádzajúcich sa na Slovensku, ktorí sú členmi nadnárodnej skupiny podnikov alebo veľkej vnútroštátnej skupiny.

■ DODATOČNÉ ZDROJE

Ministerstvo financií Slovenskej republiky k návrhom argumentuje: „Vzhľadom na vysoký deficit verejných financií a enormné zadĺženie Slovenska sa predkladaným zákonom navrhuje súbor konsolidačných opatrení, realizáciu ktorých sa zabezpečia dodatočné príjmy štátneho rozpočtu, čo prispeje k stabilizácii verejných financií a k eliminácii negatívnych vplyvov na vývoj hospodárenia Slovenskej republiky. Pri prijímaní týchto opatrení sa sleduje cieľ primeraného rozdelenia daňovej záťaže medzi rôzne daňové subjekty. Opatrenia sú navrhnuté tak, aby mali čo najmenšie negatívne vplyvy na obyvateľov a aby primerane, proporcionálne a nediskriminačne zasiahli predovšetkým subjekty, ktoré dosahovali a je predpoklad, že budú dosahovať mimoriadne zisky.“ Znie vysvetlenie zo strany navrhovateľov „lex konsolidácia“.

Wildersovo víťazstvo v Holandsku je pre Brusel nočná mora Krajina tulipánov nevoní bruselským úradníkom

Radoslav ŽGRADA – Foto: ZATL

Koncom októbra sa uskutočnili predčasné parlamentné voľby v Holandsku. Zvíťazila v nich vlastenecká pravicovo-populistická Strana slobody (PVV) Geerta Wildersa. Po slovenských voľbách je to ďalšia prasklina v liberálnom provojnovom a proimigračnom bruselskom monolite.

Politické zemetrasenie v Holandsku nastalo po dlhej ére vlády Marka Rutteho, ktorý sa v premiérom kresle udržal trinásť rokov. Rutteho v poradí štvrtá koalícia odstúpila v lete, keď sa nedokázala dohodnúť na opatreniach na obmedzenie migrácie. Téma migrácie sa stala jednou z kľúčových tém pred voľbami spolu s bytovou krízou, ktorá postihuje najmä holandskú mládež, stúpajúcimi životnými nákladmi následkom zavedenia neúčinných protiruských sankcií a dôverou voličov v politiku.

■ BRUSELSKÝ STRAŠIAK

Strana Geerta Wildersa získala tridsaťsedem kresiel, čím viac ako zdvojnásobila svoj volebný výsledok z roka 2021. Na druhom mieste je s dvadsiatimi piatimi mandátmi spoločná kandidátka holandskej Strany práce (PvdA) a Zelenej ľavice (GL), ktorej lídrom je bývalý eurokomisár a fanatiký zástanca Green Dealu a migrácie Frans Timmermans. Favorizovaná liberálna pravicová Ľudová strana pre slobodu a demokraciu (VVD), ktorú vedie Dilan Yeşilgözová-Zegeriusová, skončila tretia s dvadsiatimi štyrmi mandátmi. Víťazstvo PVV pritom predvolebné prieskumy začali naznačovať až úplne na poslednú chvíľu. Mediálny

Víťaz voľieb Geert Wilders

mainstream nazval volebné víťazstvo PVV „nočnou morou“ pre Brusel. Úspech Wildersa je o to výraznejší, že sa ho podarilo dosiahnuť napriek difamačnému nálepkovaniu jeho osoby, Strany slobody a ich postojov, ostrakizácii a cenzúre politického a mediálneho establišmentu.

■ ZMENA VETRA...

Medzi prvými gratulantmi boli predstavitelia z pronárodných politických zoskupení. Maďarský premiér Viktor Orbán zablagožel Wildersovi k „Wind of Change“ (Zmena vetra – pieseň od rockovej skupiny Scorpions). Marine Le Penová vo Francúzsku uviedla, že „pozoruhodný výkon“ PVV potvrdzuje rastúcu oddanosť obrane národnej

identity, zatiaľ čo belgický líder Tom van Grieken povedal, že „populácia túži po skutočnej zmene“. Šéf španielskeho Vox Santi Abascal komentoval, že „stále viac Európanov vychádza do ulíc a vo voľbách požadujú ochranu svojich národov, ich hraníc a práv“.

■ OTRASY NA OBZORE

„Holandskí voliči prehovorili a povedali dost,“ vyhlásil po oznámení volebných výsledkov veterán pronárodnej pravice Wilders. „Vrátíme krajinu Holanďanom,“ dodal. Teraz je podľa neho načase, aby sa začalo rokovať o dohodách, a doplnil: „Nemôžeme byť ignorovaní.“ Na roztrieštenej politickej scéne Holandska, kde sa do zákonodarnej snemovne dostanú aj strany s 0,5 percenta voličských hlasov, musí líder PVV presvedčiť viacero menších strán, dovedna ich je v parlamente päťnásť. Rokovania preto môžu trvať dlho. Ak sa mu to podarí, ako tvrdí Politico, nový holandský premiér prinesie problémy Európskej únii aj Ukrajine. Reakcie navyše naznačujú, že Wilders sa okrem svojich protivojnových názorov nechystá zmieriť ani svoj euroskeptický názor. Ak by aj pri zostavovaní vlády neuspel, jeho triumf obracia hore nohami holandskú politickú scénu a môže predznamenávať aj následné otrasy naprieč

Európskou úniou. Pre liberálny bruselský mainstream (ak je toho vôbec schopný) je to vážnym signálom na zamyslenie.

■ HOLANDSKÝ TRUMP

Šesťdesiatročného veterána Geerta Wildersa, ktorý už dve desaťročia buduje svoju politickú kariéru na protiislamskej rétorike, zvyknú označovať ako holandského Trampa. Obhajuje odmietnutie migrantov a zákaz islamských škôl a mešít. Po víťazných voľbách sa nechal počuť: „Mám odkaz pre všetkých moslimov v Holandsku, ktorí nerešpektujú našu slobodu, našu demokraciu a naše základné hodnoty. A ktorí považujú pravidlá Koránu za dôležitejšie ako naše svetské zákony. Vypadnite! Opustite nás a smerujte do nejakého islamistického štátu. Tam si potom môžete užívať islamistické zákony.“ (v krajine žije sedemstotisíc moslimov).

Strana slobody je za referendum o NEXIT-e, teda vystúpení z Európskej únie. Otvorene poukazuje na negatívny vplyv protiruských sankcií na Holandsko. Pri narastajúcej únave z permanentnej hospodárskej krízy a sebadeštruktívnej zelenej agende – s ničením fariem s cieľom dosiahnuť „uhlikovú neutralitu“.

■ PROTIVOJNOVÉ POSTOJE

Wilders sľubuje, že to všetko ukončí. Je zástancom prímier na Ukrajine – žiada garantovať, že Kyjev nikdy nevstúpi do NATO, len aby ukončil konflikt. Prítom Holandsko bolo v roku 2024 pripravené Ukrajinu dodať tranže vo výške dvoch miliárd eur – vrátane stíhačiek F-16. Teraz je to otáznosť. Bruselská iluzórna progresivistická agenda narazila na realitu – európska verejnosť sa pri odhívaní skúsenosti s nefunkčnosťou liberálnych experimentov začína preberať.

SVET FINANCIÍ

Programové vyhlásenie vlády parlament schválil, čím sa jej fungovanie legitimizovalo. Už pracuje na novom štátnom rozpočte, ktorý sa bude musieť v parlamente prerokovať a schvaľovať tak, aby sme od nového roka nemuseli hospodáriť v rozpočtovom provizóriu. Aké konkrétne zmeny sa očakávajú na oboch stranách rozpočtu, už naznačilo spomínané Programové vyhlásenie vlády. Bez hlbších rozborov môžeme o ňom zhrnúť, že bude zodpovedať sociálno-demokratickej orientácii vlády.

V dlhovej pasci

Vláda v ňom „sľubuje“, že nájde spôsob, ako bez poklesu životnej úrovne domácností každý rok zníži deficit verejných financií v súlade so záväzkom v Pláne obnovy, čo bude viac ako miliarda eur. Dôchodcovia do konca tohto roka dostanú k sociálnej dávke aj príplatok 300 eur a v budúcom roku trinásť dôchodok vo výške 606 eur. Tiež sa pamätá na pomoc živnostníkom úpravou limitu v doterajších paušálnych výdavkoch, u právnických osôb možnosť rýchlejšieho odpisovania hmotného, nehmotného majetku, ale aj úpravu limitu obratu na registráciu DPH.

Minimálna mzda by mala dosiahnuť až šesťdesiat percent priemerného platu, v školstve sa počíta s normatívnymi počtami žiakov na základných a stredných školách, so zvýšením počtu slovenských študentov na lekárske fakultách, a takto by sme mohli pokračovať.

Občanov možno aj zaujíma avizované rozdelenie RTVS na dve samostatné verejnoprávne kultúrne inštitúcie – televíziu a rozhlas. Ako to napokon so štátnym rozpočtom dopadne, počkajme si, keďže na úsporné opatrenia sú zvedavé aj ratingové agentúry, ktorých stanovisko bude mať vplyv na náklady splácania spomínaných dlhov.

Koaličná vláda chce znížiť deficit verejných financií zvyšovaním príjmov, ako aj znížením výdavkov. Na príjmovej strane zavedením bankového odvodu, s čím komerčné banky v rukách zahraničného kapitálu počítajú, dôkazom čoho je zvyšovanie úrokových sadziieb na hypotéky. Či budú platiť navyše dane z nadštandardných ziskov aj podniky z tých sektorov, ktoré na infláciu, a teda na zvyšovaní podnikateľskej marže zarobili viac z dôvodu, že ich výnosové tržby boli výrazne vyššie ako nákladové, je tiež predčasné špekulovať.

Na strane výdavkov sa najviac hovorí o znížení stavu zamestnancov štátneho a verejného sektora, najmä rušením celého radu inštitúcií s duplicitnou funkciou náplňou. O čom sa však hovorí málo alebo vôbec, je fakt, že verejné financie možno ozdraviť nielen škrtmi, ale aj investovaním do ekonomiky s následným dosahom na rast HDP. Prečo? Deficit verejných financií a verejného dlhu sa totiž počítajú ako percento k HDP. Preto je veľmi dôležité, aby HDP rástlo rýchlejšie a o viac percent, ako sa súčasne zvyšujú dlhy.

Róbert HÖLCZ

BESEDNICA

Patrim medzi tých, ktorí sa radi prehrabávajú v starých periodikách a vždy ich tam niečo zaujme. Tentoraz ma oslovil príspevok Podnetná výstava o Trianone, uverejnený v č. 25 v SNN 11. decembra 2021. Autor v ňom informoval o otvorení výstavy Trianonská mierová zmluva 1920 a Slovensko v Dome MS v Liptovskom Mikuláši. Pripravil ju Historický ústav SAV a občianske združenie Osobnosti pod Bradlom.

Výstava o Trianone

Trochu nemilo ma prekvapilo, že na slávnostnej vernisáži sa síce zúčastnili mnohí funkcionári Matice slovenskej, predstavitelia rôznych občianskych združení, ale ani jeden z funkcionárov Žilinského samosprávneho kraja či primátor mesta, alebo jeho zástupca. Prítom z textu správy vyplýva, že výstava mala veľmi vysokú úroveň predovšetkým z pohľadu zverejnených fotografií, poskytnutých rôznymi archívmi a nadáciami nie iba slovenskými, ale aj zahraničnými. Na trinástich paneloch priťahovali pozornosť nielen archívne fotografie, ale tiež výstižné texty k nim, ktoré pripravil Historický ústav SAV.

Žiaľ, v texte o výstave nebol spomenutý jej ďalší osud. Ani to, či bude premiestnená do iného mesta, alebo skončí niekde v depozitári. Podľa mňa mala dodnes putovať po všetkých krajských a okresných mestách republiky, predovšetkým v južných regiónoch. Na Slovensku totiž stále žije dosť občanov maďarskej národnosti, ktorí Trianonskú zmluvu považujú za najväčšiu tragédiu maďarského národa. Výnimkou nie je ani niekoľkonásobný premiér Maďarska Viktor Orbán, ktorý nosením kravaty či šálu s mapou Uhorského kráľovstva jasne dáva najavo, čo si o Trianone myslí. Aj o územiach súčasného Slovenska, Rumunska, Srbska, Chorvátska a Slovinska, ba dokonca i Rakúska, ktoré spravovala Budapešť svojou typicky tvrdou rukou. Tak trochu tragikomické je i to, že deti našich krajanov, žijúcich južne od Dunaja, sa v školách, v ktorých sa vyučuje aj po slovensky, musia na hodinách dejepisu učiť a počúvať o veľkej krivde, ktorú spáchali európski politici na maďarskom národe v roku 1920.

Kto si v novembri spomenul na smutné 85. výročie Viedenskej arbitráže „vdaka“, ktorej Slovensko prišlo o dvadsať percent svojho územia? Vyše 860-tisíc obyvateľov vtedy Česko-Slovenska sa zo dňa na deň stalo občanmi Maďarského kráľovstva bez kráľa. Na základe sčítania obyvateľstva z roku 1930 z nich bolo 290 107 slovenskej národnosti, ale podľa vtedajšej pôrodnosti ich bolo určite viac. Bola to ďalšia tragédia, veď polo-feudálny štát si privlastnil časť na tie časy neobyčajne vyspelej krajiny a zároveň jedinej demokratickej v celej strednej Európe. Maďarsko vtedy okupovalo aj také mestá ako Nové Zámky, Levice, Šurany, Lučenec, Rožňava, Košice... Horthyovci všade zatvárali slovenské školy, Slováci boli všemožne šikanovaní a utláčani, nastala určitá forma genocidy. I keď už naši historici toto jubileum prepásli, stále majú možnosť zdokumentovať toto obdobie do mája 1945 a pripraviť zaujímavú a hodnotnú putovnú výstavu.

Vladimír MEZENCEV

Gustáv MURÍN: Národ v ťažkých časoch prirodzene hľadá útechu v literatúre

Knihám sa zablýskalo na lepšie časy

Zhovárал sa Ivan KRAJČOVIČ – Foto: Pavel HRDLIČKA

RNDr. Gustáv Murín, PhD., začal s literárnou tvorbou v osemdesiatych rokoch minulého storočia. Tvorba zahŕňa širokú škálu žánrov, prózu, eseje, rozhlasovú a divadelnú tvorbu, scenáre, odbornú literatúru. Vydal sedemdesiat kníh, okrem slovenčiny v češtine, angličtine, bulharčine, francúzštine, v jazyku hindí, holandčine, chorvátčine, maďarčine, nemčine, ruštine, srbčine, španielčine a taliančine. Posledné roky je známy literatúrou faktu, najmä mapovaním pôsobenia mafie v novodobých dejinách Slovenska. Predal takmer tristo tisíc výtlačkov svojich kníh, vydal desiatky elektronických publikácií, deväť audio kníh, osem DVD a štyri knihy v Braillovom písme. Štyristosemdesiatšesť článkov mu preložili do päťdesiatjedného jazykov. Svoje knihy prezentuje v mestách a obciach Slovenska a s knihami navštívil aj vyše tridsať krajín Európy, Ázie a Ameriky.

• Ako znášaš popularitu? Začína to byť nebezpečné, už ma spoznávajú aj ľudia na ulici...

• Do „nežnej“ si však nepísal... Akože nie... Písal som, ale nie knihy. Prvá kniha Prípady pohŕbeného hřbitova mi vyšla v júni 1989. Za ňu som dostal v septembri toho roka cenu pražských knihkupcov, pretože bola o Ondrejskom cintoríne v Bratislave, ktorý chceli vtedajší mocipáni zlikvidovať. Bol to šialený nápad, ktorý sa im, našťastie, nepodarilo uskutočniť. Vtedy som sa skontaktoval s Janom Budajom, Mikulášom Hubom a začali sme bojovať o jeho záchranu. Vypočúvala ich štátna bezpečnosť a mňa štátna prokuratúra, ale vyšmykli sme sa z toho. Knihu, ktorú som napísal už v roku 1979, mi, pravdaže, na Slovensku nechceli vydať, lebo vyšli posudky, že ide o protištátnu činnosť. V tom roku však bola vyhlásená federálna súťaž noviel pre mládežníkov, ktorú som anonymne vyhral, a tak som mal nárok vydať knihu. Šťastný som sa vrátil domov a vo

BUDE VÁS ZAUJÍMAŤ

vydavateľstve Smena mi blahosklonne povedali, aby som im nerobil problémy. Tak to vyšlo v Prahe...

• Takže už si bol slávny... No to nie, ale jeden mladý kritik napísal o mne, aké je to dobré. Potom v roku 1990 napísal, že kniha sa mala začať tam, kde sa skončila. A o tridsať rokov som sa rozhodol, že ten príbeh dorozprávam. Takže v roku 2022 vyšlo pokračovanie, ktoré som nazval Osudy v kameni o tom, ako sa títo aktívisti v súboji s komunistami stali hrou osudu vodcami nežnej revolúcie a ako ich tá revolúcia – s výnimkami – napokon zomlela do zabudnutia... Kniha je však najmä o osudoch ľudí pochovaných na tomto cintoríne. To sú veľmi zaujímavé príbehy. Ja som kedysi robil v sladovni oproti a na cintorín sme chodili s partiou.

• Tvojou doménou v súčasnosti je literatúra faktu. Nechceš obohatiť svoje spisovateľské portfólio aj o poéziu? Nie! Básnici sa tu na Slovensku nejako premnožili, ja sa budem držať svojho. Keď spisovateľ začína, tak väčšinou sa zameria na svoje spomienky, na to, čo prežil, a chce to zachovať pre históriu. Mal som svoje literárne úlety, napísal som napríklad aj knihu sci-fi poviedok ako odkaz na socialistické časy. V tej dávnej ére bola sci-fi kultúra tretia spisovateľská doména. Boli tri – oficiálna, disidentická a sci-fi. Do nej sa utiekalo veľa autorov, pretože tam boli relatívne slobodní ako zo zahraničia Stanislav Lem, Boris Strugatsky alebo náš Jozef Žarnay. Síce ma táto scéna medzi seba celkom zobrala, ale ja som začal potom písať eseje. Priplietli sa mi tam odborné knihy o ľudskej sexualite, pretože táto kedysi zakázaná téma bola po roku 1990 žiadaná. Pointa bola, že kým erotické časopisy prežili a majú doteraz úspech, knihy na trhu prepadávali. A o ľudskej sexualite sa nedá nič nové napísať...

• Ale tvoje knihy sa predávali vo veľkých nákladoch. Ako ktoré. Niektoré knihy mi vyšli v dvojtisícovom náklade, čo je slušné,

niekde uprostred, ani úspech, ale ani neúspech. Občas vyšla dotlač. V roku 1995 som bol však na pobyte v USA a tam som sa zoznámil s mediálnou kriminalitou. A ja som zistil, že aj na Slovensku je to podobné, len sa tomu nikto nevenuje. Pochopil som, že ide o etapu, ktorú treba pre budúcnosť zdokumentovať. V roku 2008 mi vyšla kniha Mafia v Bratislave, 1989 – 1999 Dekáda zločinu a trestu a spustila sa lavína čitateľského záujmu.

Známy slovenský spisovateľ Gustáv MURÍN

• Ako pristupuješ k faktom týchto tém? Archiv, vlastné pátranie, informátori, analytika... Metóda je rovnaká ako pri každej mojej knihe v literatúre faktu. Všetko

litu". Minulý týždeň som bol na besede v prešovskej univerzite a oni nevedeli, ani kto založil televíziu Markíza a mafiánske okolnosti jej vzniku! Takže téma mafie je pre mňa uzatvorená kapitola. Máme tu veľa utečencov z Východu, a pokiaľ tu zase neprepukne niečo veľké, nebudem ďalej túto tému rozoberať.

• Zaoberáš sa momentálne neznámymi dejinami Slovenského národného povstania. Prečo práve téma, ktorou sa Slovensko hrdí ako svetlou stránkou našich dejín, ale je aj plná temných stránok? Ide o trilógiu s fascinujúcimi príbehmi a osudmi ľudí, ktorí tie dejiny tvorili, ale my ich osudy nepoznáme. Ich osudy boli tragické, paradoxné, aj veselé. Vyšli už dva diely, tretí vyjde v budúcom roku. Začalo sa to tak, že sa mi dostali do rúk pamäti účastníkov SNP. Vtedy som mal pätnásť rokov! Zaujalo ma to, bolo to úžasné a fascinujúce a vedel som, že raz tie príbehy zozbieram. Niekedy na dôchodku... Tak som sa k téme takmer po päťdesiatich rokoch vrátil. To už som mal plnú skriňu spomienok týchto vojakov. Paradoxne mi pomohla pandémia. Museli sme byť zatvorení doma, tak som skriňu otvoril a začal písať. Pomohol mi docent Jozef Bystrický, prvý riaditeľ Vojenského historického ústavu, ktorý mi poskytol aj neznáme informácie a príbehy účastníkov tej doby.

• Prečítaš si aj knihy slovenských autorov? Ani nie. Nech sa na mňa nehnevajú. Ak, tak literatúru faktu. V Prahe som naďalil na knihu Miloša Hubáčka o vojnách v Pacifiku, aj som sa s ním zoznámil. Zaujali ma Zagmagské rozprávky Viktora Majerika a Mariána Servátka. Možno ešte Polnočný denník Maxima E. Matkina, ktorý je v skutočnosti Eva Borušovičová. Od toho času neviem prísť na chuť týmto vyvrhnutým vnútornostiam súčasných spisovateľov... Nezaoberajú sa súčasnými ani človečiami témami. Už som vo veku, keď nemienim strácať čas. Ak sa mi dostane do rúk kniha, ktorá ma

nezaujem, po pätnástich stranách ju odkladám. Dokonca som nekultúrne šmaril dve knihy aj do kontajnera. Knihu o Salvadorovi Dalí, keď som došiel po stránku, na ktorej tvrdil, že jeho... výkal... vonia. Na ostrove Bali tak skončila kniha Tibora Eliota Rostasa. Strácam trpezlivosť aj s filmami. Ak ma nezaujímajú, vypínam. Život je krátky.

• Čo ťa ešte vie naštvať? Najviac ma (...), ak na internetovej recenzii na moju knihu, na ktorej som pracoval dva roky, alebo aj dvadsať, je napísané – prečítate ju za dve hodiny. Je to neúcta k autorovi. Kniha je buď dobrá, alebo zlá, ale nie spotrebný tovar. Kamarát mi napísal, že žena mu dala moju knihu pod stromček a on ju čítal od polnoci do štvrtej ráno. Potom si povedal, že niečo si odložím na druhý deň. Nedalo mu to. O piatej sa zobudil a dočítal ju. Takto má kniha zaujať. Ak nie, je zlá. A jeden pán mi napísal, že moju knihu čítal celý víkend. V pondelok si zobral voľno z práce, aby ju mohol prečítať ešte raz a vychutnať si obsah. Ale najväčším prejavom úcty k autorovi je to, ak si knihu kúpi a dáju do knižnice, aby sa k nej mohli vracieť. Bol som na tohtoročnej Bibliotéke a zdá sa, podľa záujmu návštevníkov, že knihám sa blýska na lepšie časy.

• Tlačným na papieri alebo elektronickým? Nie, nie a ešte raz nie. Ja sám mám elektronických kníh vydaných asi sedemdesiatpäť. Vrátiť sa k pandémii, práve ten čas bol ideálny, aby si ľudia kupovali elektronické knihy. Ale ani to s trhom nepohlo. Tlačená kniha je iná. Navyše, na Slovensku je vysoká úroveň tlače, obálka, ilustrácie. Stačí zájsť na Bienále ilustrácií Bratislava alebo na výstavy kníh, je to úžasné. V zahraničí, napríklad v Belehrade, je to ešte úžasnejšie. Potvrďuje sa, že národ v ťažkých časoch sa prirodzene utieka k literatúre. Ako na Slovensku.

• Odbočme od literatúry. Ako budeš prežívať Vianoce? Rodina stojí na troch R. Robota, relax, rituály. To posledné je nemenné – tak ako Vianoce. Vracajú nás do toho detského módu, keď sme sa na to obdobie tešili, voňala kapustnica, bol stromček... Doma obrady s rodinou dodržiavame a patrí k tomu aj to, že v medziobdobí medzi Vianocami a Silvestrom si rekapitulujem uplynulý rok a vždy verím, že to bude o rok lepšie. No a v tušeni, žeby Ježiško náhodou k nám neprišiel a v návale iných povinností zabudol, veď to tiež je len človek, si vždy nakúpim knihy, ktoré sám chcem čítať, zabalím si ich a strčím rodine tajne pod stromček. Ale ja už dávno viem, že Ježiško je moja žena a nezabudla na mňa. Staršia dcéra ma už vyzvala, aby som povedal, čo chcem pod stromček. Ak sme spolu všetci štyria, je to viac, ako šesťdesiat darčiekov. Ja mám skoro všetko – aj Nobelovu cenu. Takmer originál certifikátu i s pečatou a jeho podpisom mi pred rokmi daroval priateľ z USA...

• Čo by si spisovateľ na Slovensku želel? Aby nemusel písať o aktuálnych nepriemerných udalostiach, ale venoval sa veľkým všeludským témam.

Ťahúni európskej prosperity sa ocitajú na hranici hospodárskej recesie

Desať ekonomík čelí hospodárskemu poklesu

Róbert HÖLCZ – Foto: ilustračné, www.gettyimages.com

Programové vyhlásenie štvrtej vlády Roberta Fica prešlo v parlamente 78 hlasmi koalíčných poslancov. Opozícia ho manifestačne nepodporila. Z jeho obsahu poznáme ekonomické priority aj s mnohokrát deklarovaným vládnym stanoviskom, že všetky jej kroky nebudú znižovať životnú úroveň obyvateľov SR. V tejto súvislosti si treba povedať, že výkonnosť slovenskej ekonomiky nie je na tom v EÚ najhoršie. Svedčia o tom posledné hodnotenia od medzinárodných ratingových agentúr, ktoré dôverujú koalíčnej vláde a schvaľujú jej úsilie hospodáriť so štátnym rozpočtom tak, aby deficit verejných financií nerástol.

V tejto súvislosti treba uviesť, že desať členských krajín EÚ čelí hospodárskemu poklesu blížiacemu sa recesii. Znepokojuje, že medzi nimi sú i doterajší lídri európskej prosperity, čo je zlá správa aj pre našu ekonomiku, keďže s niektorými, najmä s Nemeckom, máme blízke hospodárske väzby.

ENERGETICKÁ NÚDZA

Doterajší lídri európskej ekonomiky Nemecko a Francúzsko sa do ťaživej ekonomickej situácie dostali z rôznych dôvodov. Nemecko najmä pre stratu lacných ruských energetických surovín a po nepochopiteľnom sebazničujúcom rozhodnutí nemeckej vlády predčasne odstaviť funkčné jadrové elektrárne, ktorých výrobu nemohli nahradiť obnoviteľné zdroje presadzované zelenou ideológiou.

Najnovšie sa píše aj o problematike „prežívaní“ nemeckých stavbárov, ktorého dôsledkom sa

nemecký realitný trh prepadáva čoraz hlbšie. Počet insolventných stavebných firiem narastá, problémy majú všetky sektory stavebníctva – či už výstavba bytov alebo rezidenčných nehnuteľností – a klesá aj počet stavebných povolení. Preto sa nemecká vláda kancelára Olafa Scholzha usiluje upadajúci realitný trh rozhybať investíciami do nájom-

dených nehnuteľností – a klesá aj počet stavebných povolení. Preto sa nemecká vláda kancelára Olafa Scholzha usiluje upadajúci realitný trh rozhybať investíciami do nájom-

ného bývania či rozličnými dotáciami aj do individuálnej výstavby, ale zatiaľ bez väčšieho úspechu.

Stavebníctvo sa na raste nemeckého HDP podieľalo až jednou pätinou, preto jeho oslabenie pridáva k HDP záporné znamienka. Pre Nemecko je zlou správou aj rozhodnutie Nemeckého ústavného súdu o zablokovaní čerpania peňazí z klimatického fondu v objeme 40 miliárd eur, s ktorými nemecká vláda počítala na oživenie ekonomiky.

ROZPOČTOVÁ KRÍZA

O tom, že nemecká rozpočtová kríza ohrozuje celú ekonomiku EÚ, už nespochybnuje ani OECD, a to aj preto, lebo dlhová brzdu v objeme 0,35 percenta HDP už nemecká vláda nebude schopná dodržať. Pokiaľ ide o ekonomiku Francúzska, jej otrasy súvisia najmä s vojenskými prevratmi v Nigérii, Mali, Gabone a Burkine Faso. Ich následkom je čoraz väčšie obmedzenie možnosti Francúzska dovážať lacné strategické suroviny zo strednej Afriky, keďže doteraz mali pri ich využívaní prednostné právo. Pre poriadok si však pripomeňme, že africké centrálné banky týchto štátov nemajú vlastnú menovú politiku a svoje devízové rezervy ukladajú do francúzskej centrálnej banky, čo sa podľa všetkého aj v súvislosti so spomínanými prevratmi zmení.

FOTORIPOST

V čase sviatku Všetkých svätých sa každoročne koná pieta spomienka na významné osobnosti pochované na Vrbcikom cintoríne. Podujatie pripravujú mikulášski matičiari spoločne s Mestom Liptovský Mikuláš, Akadémiou ozbrojených síl SR M. R. Štefánika, rímskokatolíckou cirkvou a evanjelickou a. v. cirkvou. Tohtoročné spomienkové stretnutie moderovala členka matičného divadelného súboru Jela Hendlová. Na úvod zaspieval matičný spevokol Senior a báseň zrecitoval predseda KR MS ŽSK Milan Stromko.

Pietna slávnosť na Vrbcikom cintoríne

Podpredseda MS Marek NEMEC

Moderátorka privítala hosti, primátora mesta a poslancu NR SR Jána Blicháča, viceprimátora Ľuboša Triznu, rektora AOS M. R. Štefánika generála Jozefa Puteru, zborového evanjelického a. v. farára Mariána Bochničku a rímskokatolíckeho farára Jozefa Tomagu. Maticu slovenskú zastupovali jej podpredseda Marek Nemeč a predseda Miestneho odboru MS v Liptovskom Mikuláši Ferdinand Chovanec. S príhovormi vystúpili primátor mesta, ktorý poďakoval matičiarom za to, že udržiavajú toto spomienkové podujatie na významné liptovské, ale aj slovenské osobnosti.

„Počet významných rodákov a osobností, ktoré svoj život spojili s mestom Liptovský Mikuláš, odpočívajúcich na tomto cintoríne, je obrovský, naše mesto zohrávalo v behu času jedinečnú úlohu, máme byť na čo hrdí a je potešujúce, že si na naše významné osobnosti spomíname nielen v tento deň, ale pravidelne počas celého roku pri ich výročiach,“ konštatoval Marek Nemeč. Vyzdvihol tiež pamäť mikulášskych matičiarov a verejnosti na osobnosti, ktoré sa zaslúžili o náš slovenský národ. Na mikulášskom panteóne sú pochované také osobnosti ako vedec svetového mena Aurel Stodola, predseda MSA biskup e. a. v. cirkvi Jur Janoška, verný druh Ludovíta Štúra a J. M. Hurbana Michal Miloslav Hodža, významná slovenská maliarka Ester Šimerová-Martínčeková, básnik Kazimír Bezek či Andrej Guoth, hudobný skladateľ Karol Ruppeldt, národovec, básnik a spisovateľ Rehor Uram Podtatranský, zakladateľ prvej slovenskej knižnice a prvého slovenského ochotníckeho divadla Gašpar Fejérpatky Belopotocký a nespočetné množstvo ďalších osobností nielen regionálneho, ale i celospoločenského významu.

Michal SITNIK
Foto: Dom MS
v Liptovskom Mikuláši

Matica slovenská sa musí vrátiť do učebných osnov škôl

Históriu ustanovizne spoznávali žiaci v Močenku

Text a foto: Veronika BILICOVÁ, Dom Matice slovenskej v Nitre

Miestny odbor Matice slovenskej (MO MS) v Močenku v spolupráci s tamojším klubom filatelistov otvoril pod názvom 160. výročie založenia Matice slovenskej vo filatelii predseda Klubu filatelistov Jozef Kútny.

Žiakov pri otvorení previedol jednotlivými výstavnými panelmi, najdôležitejšími historickými medzníkmi Matice slovenskej, ale aj prehľadom na ich rodnú obec Močenok či hlboké kresťanské korene Slovenska v spojení so vznikom najstaršej ustanovizne, cyrilo-metodskej tradície a jej živého dedičstva. Podujatie vzniklo za organizačnej podpory obce, Klubu filatelistov a Základnej školy Močenok. Program spestrila scénka Matice v národe. Autentické

Žiaci základnej školy v Močenoku. V pozadí stojí predseda krajskej rady Matice v Nitrianskom kraji L. Kleštinec.

rozhovory Jána Francisciho so Štefanom Moysesom žiakom herecky priblížili podpredseda Matice slovenskej Marek Nemeč a tajomník Matice slovenskej Peter Schvantner. Študentov a aktivity MO MS prišli podporiť zástupcovia obce, farnosti Močenok a predseda Krajskej rady MS Nitrianskeho samosprávneho kraja Ľubomír Kleštinec. „Neoddeliteľnou súčasťou vyučovania musí byť aj Matica slovenská. Je aj úlohou nás aktívnych matičiarov a ostatných spolupracujúcich organizácií, aby sme sa vrátili do škôl a učili o dejinách Matice, generáciách spisovateľov, vedcov, národných dejateľov v nej pôsobiacich formami, ktoré súčasť generáciu viac oslovia,“ odpovedala na otázku, prečo si miestny odbor vybral práve mladú generáciu ako cieľového poslucháča jeho predsedníčka Jolana Lenčesová.

Podporte matičné periodiká zabezpečením si predplatného na rok 2024

Nové číslo časopisu Slovensko-Národné spektrum

Text a sken: Peter SOKOLOVIČ, šéfredaktor

V tomto predvianočnom čase prichádza na pulty novinových stánkov už štvrté tohtoročné číslo odborného časopisu Matice slovenskej Slovensko – Národné spektrum, ktorý sa opäť snaží priniesť zaujímavé a pútavé príspevky približujúce viac či menej známe stránky našich národných dejín. Autori z radov matičných pracovníkov, ale aj sympatizantov národnej myšlienky sa na jeho stránkach snažia poukázať na viceré osobnosti či udalosti, ktoré boli v mnohých prípadoch interpretované tendenčne alebo opomínané a spomienka na ne, bohužiaľ, šťastí zapadla prachom.

Jednou z postáv, ktorá by si iste zaslúžila väčšiu pozornosť, je s určitou istotou aj zakladateľ prvého európskeho úverového družstva a slovenského divadla Samuel Jurkovič. Jeho osobnosť, sprítomnená štúdiu Lukáša Perného, je príkladom cieľavedomosti, ale aj lásky k národu a nezištnej práce a osvetly medzi ľuďmi. V najnovšom čísle nášho časopisu sme však dali priestor aj ďalšej nesporne dôležitej postave národovca a v neposlednom rade významného novinára a redaktora Ambra Pietra. Materiál z pera Pavla Pareničku sa snaží priblížiť čitateľom muža, ktorý v zložitom období maďarizačného útlaku stál na správnej strane a pričínal sa o to, že sa z Martina na prelome 19. a 20. storočia stalo

významné slovenské kultúrno-politické centrum.

Číslo dopĺňa rozsiahly materiál od jedného z iniciátorov tvorby a umiestnenia súsošia sv. Cyrila, Metoda a Gorazda Miroslava Holečka, analyzujúci zložitú cestu k jeho inštalácii na bratislavskom hrade. Táto iniciatíva je v súčasnosti o to dôležitejšia, pretože veľikáni našich národných dejín si s určitou istotou zaslúžia spomienku a úctu nielen súčasníkov, ale aj ďalších generácií. Tú si však iste zaslúžia aj ďalšie významné medzníky slovenských dejín – Pribinove slávnosti z roka 1933 či o desať rokov mladšia Vianočná dohoda. Ivan Mrva a Jaroslav Chovanec vo svojich článkoch prinášajú zaujímavý pohľad na tieto dve kľúčové

udalosti našej nedávnej histórie, ktoré významnou mierou prispeli k budovaniu národnej identity. Číslo uzatvára rozhovor šéfredaktora s lekárom Ivanom Dečkovom, ktorý sa napriek náboženskému a protitotalitnému presvedčeniu a „pozornosti“ zo strany Štátnej bezpečnosti vypracoval na primára a významnú osobnosť medicínskeho a pedagogického prostredia v Trnave.

Zostáva veriť, že najnovšie číslo odborného časopisu Matice slovenskej si nájde cestu k čitateľom a opäť viac pomôže poodkryť viac či menej nepoznané stránky našich bohatých dejín. Rozšírenie periodicity na štvrtročník od začiatku roka 2023 sa ukázalo ako správne a čas-

pis si získal ešte viac nových čitateľov. Dúfame, že ich nesklameme a aj v ďalšom roku popri otvorení nových tém získa ďalších predplatiteľov hľadajúcich hodnotné informácie nielen zo slovenskej histórie, ale aj literatúry či národopisu. Môžete si ho predplatiť písomne na adrese Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin alebo elektronicky periodika@matica.sk

SÚŤAŽ

Zväz polygrafie na Slovensku zorganizoval 8. novembra už jubilejný tridsiaty ročník súťaže pod názvom Zlatá pečat'. Poslaním súťaže je morálne a spoločensky oceniť a spragovať výrobcov špičkových polygrafických výrobkov na Slovensku, a tým zároveň aj podporiť u nás rozvoj polygrafie.

Zlatá pečat'
2023

V tomto roku boli do súťaže zaslané polygrafické výrobky v rámci všetkých kategórií – s výnimkou kategórie ostatné tlačoviny a etikety a ostatné adjustačné tlačoviny. Hodnotiaca komisia konštatovala, že sa opäť zachovala vysoká kvalitatívna úroveň zaslaných výrobkov v jednotlivých kategóriách. V tomto roku udelili pätnásť Zlatých pečatí, pričom martinská Neografia, a. s., spoločnosť s vyše stopäťdesiatročnou históriou, si zo súťaže odniesla päť ocenení. V kategórii Kniha získala Neografia ocenenie za excelentné spracovanie súboru kníh Dali. Les dîners de Gala, Porsche – A passion for power, The Avengers a Ikony socializmu? Dejiny každodenného života štiavnických baníkov. Za spracovanie extrémne náročnej knihy si Neografia odniesla ocenenie za excelentnú kvalitu súboru časopisov Beauty & Woman, časopisov Golf, relax a časopisov Miau. Ďalšie ocenenie získala spoločnosť za excelentnú kvalitu súboru časopisov Forbes a na záver v kategórii netradičné polygrafické spracovanie si Neografia odniesla cenu za súbor tlačovín s netradičným spracovaním: The Celtic Jersey – Collectors' Edition, 81 – The year that changed our lives.

Všeobecne možno konštatovať, že polygrafická produkcia si udržuje vysokú kvalitatívnu úroveň. Predovšetkým kategória Kniha a Časopisy, ale aj Netradičné polygrafické spracovanie boli v tomto roku zastúpené výrobkami na vysokej kvalitatívnej úrovni. Zvlášť kategória Knihy potešila excelentnou kvalitou zaslaných produktov. V tomto ročníku sa po dlhých rokoch uchádzali o ocenenie aj výrobky v kategórii mladý odborník.

Spoločnosť Neografia opäť dokázala, že vysokou kvalitou polygrafickej produkcie má silnú pozíciu na európskom polygrafickom trhu, pričom objemom výroby patrí medzi najväčšie tlačiarne na Slovensku.

Ján SEMAN

Foto: Zväz polygrafie na Slovensku

Martinská NEOGRAFIA uchováva a rozvíja vzácne polygrafické a knihárske dedičstvo
Dôstojný reprezentant tlačiarenskeho fortieľa v Európe

Zhovárал sa Stanislav MUNTÁG – Foto: archív Petra BLUBLU a Juraj GAVURA

Počas vyše roka sme na stránkach SNN v piatich článkoch sprítomnili impozantné dejiny martinskej tlačiarne NEOGRAFIA, ktorá históriu svojho pôsobenia datuje od založenia Knižtlačiarneho účastinárskeho spolku v roku 1869 a históriu samotnej značky Neografia od roka 1943. Ako toto vzácne dedičstvo zachovať a rozvíjať do budúcnosti – v situácii, keď tlačené slovo čelí najväčšej kríze od vzniku knihtače? Na budúci rok oslavia 570 rokov prvej tlačenej knihy sveta – Gutenbergovej Biblie. Fenomén tlačeneho slova otvoril bránu novovekej kultúre a vzdelanosti, je jedným z najvýraznejších medzníkov v dejinách ľudstva. Teraz sa však tlačené slovo – a s ním celá polygrafia – dostáva pod čoraz silnejší tlak elektronických médií. Odbyt novín a časopisov prudko klesá, pokles sa nevyhol ani knihám – postupne prechádzajú na digitálne platformy. Čaká nás budúcnosť bez papiera, bez tlačeneho slova, okrem potlačky obalov potravín a spotrebného tovaru? A aká budúcnosť čaká pri týchto trendoch matičnú Neografiu? Na túto tému sme zopár otázok položili tým najpovolanejším.

Ing. Petr JBLA je polygrafickým odborníkom a od roka 1991 prezidentom Zväzu polygrafie na Slovensku. Pôsobí aj ako znalec v odbore polygrafickej výroby, rovnako je však výborným znalcom polygrafickej histórie a trendov, ktoré hýbu svetom tlače.

Mgr. Michal TKÁČ je generálnym riaditeľom tlačiarne Neografia od mája 2023. Ku kormidlu sa postavil v zložitom období, keď firma za ostatné viac ako desaťročie bola väčšinou v červených číslach a nevelmi úspešne hľadala recept, ako čeliť silnejúcej konkurencii.

• Ako hodnotíte miesto a význam Neografie v slovenskej i európskej polygrafii?

P. Blubla: Tlačiarstvo má u nás bohatú tradíciu. Už v 15. storočí, niekoľko rokov po Gutenbergovom vynáleze knihtače, vznikli na území dnešného Slovenska prvé tlačiarne. Polygrafia zabezpečuje komunikáciu, odovzdáva ľuďom informácie, vzdeláva ich, je nositeľom kultúrnych hodnôt a napomáha hospodársky rozvoj. Takým nositeľom hodnôt je aj tlačiareň Neografia, ktorá vznikla pred osemdesiatimi rokmi na podnet správcu Matice slovenskej J. C. Hronského a je pokračovateľom tradície Knižtlačiarneho účastinárskeho spolku z roka 1869. Je v súčasnosti najvýznamnejšou slovenskou tlačiarňou a svojou produkciou na tuzemský aj zahraničný trh robí dobré meno celej polygrafickej branži. Za excelentnú kvalitu produkcie pravidelne získava ocenenia na prestížnych súťažiach (Zlatá pečat', Najkrajšie knihy Slovenska). Je dôstojným predstaviteľom tlačiarenskeho fortieľa v rámci európskej polygrafie.

• Po storočiach rozmachu sa priam civilizácia tlačeneho slova dostáva do defenzívnej podnápory elektronických médií. Prežije najbližšie desaťročie?

P. Blubla: Som presvedčený že určite áno! Vývoj techniky a spoločnosti sa v poslednom storočí dramaticky zrýchlil. Čo sa nám včera zdalo ako utopia, je dnes všednou realitou. Technický pokrok, reprezentovaný v súčasnosti tzv. štvrtou priemyselnou revolúciou, významne ovplyvňuje aj polygrafický priemysel. Nástup umelej inteligencie spôsobí v najbližších rokoch ďalšie technologické aj personálno-organizačné zmeny v našej branži. Polygrafia musí byť na túto zmenu pripravená a využiť synergiu meniacich sa podmienok. Čo ma vedie k optimizmu, že tlačené slovo si zachová v nasledujúcom desaťročí svoje nezastupiteľné postavenie? Najmä fakt, že viaceré odborné štúdie poukazujú na význam čítania z hmotného tlačeneho média na rozvoj duševného a intelligenčného potenciálu človeka. Verím v zdravý rozum a inštinkt sebazáchovy.

• Azda vhodnejšia je otázka, v akom rozsahu tlač prežije a aký podiel si zachová na trhu informácií?

P. Blubla: Asociácia FIPP – Future of Print (Budúcnosť tlače)

vydala nedávno prognostickú štúdiu, ktorá predpokladá, že tlačené slovo si zachová významný podiel v sektore „publikovaných médií“. Podiel tlače sa znižuje, ale nie tak rýchlo, ako si mnohí ešte prednedávnom mysleli. Správa PwC Global Entertainment and Media Outlook 2022 – 2026 poskytuje údaje o veľkosti hlavných segmentov „publikovaných médií“ rámci globálneho svetového trhu:

* NOVINY: Tento segment je zďaleka najväčší (93 miliárd USD) a silne závislý od príjmov z reklamy aj z predaja výtlačkov. Tlač aktuálne vytvára 80 percent z celkových príjmov segmentu, 20 percent pripadá na internetové médiá. Predpokladá sa, že tržby novínového priemyslu budú klesať približne o 2,1 percenta ročne. Podiel tlače by mal do roka 2026 klesnúť na 74 percent z celkových príjmov segmentu. Je to výrazný pokles, ale nie dramatický.

* ČASOPISY: Tento segment predstavuje 59 mld. USD ročne. Z toho tlač tvorí 80 percent – ako pri novinách. Podľa prognózy bude pokles tlačenej časopisov podobný ako novin; predpokladaný podiel tlače v roku 2026 je 75 percent z celkových príjmov segmentu.

* KNIHY: Najaktívnejší segment s predpokladaným rastom o 1,2 percenta ročne. Knižný trh predstavuje v súčasnosti tržby 71 mld. USD ročne. Z toho 77 percent pripadá na tlačenej knihy. Do roka 2026 by mal tento podiel klesnúť na 74 percent, čo je najmenší pokles zo všetkých mediálnych segmentov. Zjednodušene – vyhládka tlačenej knihy, a najmä knih, nie sú až také pesimistické, ako sa mnohí obávajú.

• Pán generálny riaditeľ, nedávno ste navštívili najväčší európsky knižný veľtrh Frankfurt Buchmesse, ktorý sa považuje za najlepší indikátor trendov knižnej produkcie na najbližšie obdobie. S akými zisteniami a dojmami ste prišli z tohto veľtrhu?

M. Tkáč: Prekvapilo ma, aký veľký priestor na tomto veľtrhu pripadol vydavateľstvom a tlačiarňam z Ázie – najmä z Číny, Indie. Dokresluje to ich silnejúcu pozíciu na európskom knižnom trhu. Treba si uvedomiť, že problémom nie je samotný pokles trhu s tlačovými, ale odliv ich produkcie do Ázie a celkovo mimo krajín Európskej únie.

• Tento hrozivý trend sledujeme už dlhšie. Pred niekoľkými rokmi sa

však vydavateľstvá začali vracat' do európskych tlačiarň...

M. Tkáč: Počas koronakrízy tlač v Číne ohrozovali lockdowny a prepravné náklady vystrelili prudko nahor. Preto európski vydavatelia stiahli podstatnú časť produkcie späť do Európy. Teraz sa karta opäť prudko obracia, prepravné náklady padli a prepraviť kontajner tovaru z Číny stojí aktuálne 1,5 – 3-tisíc eur, čo je takmer porovnateľné s prepravou kameňom krížom cez Európu. Čína si svoju pozíciu systematicky upevňuje, stavia flotilu kontajnerových lodí, čas prepravy sa znížil na 4 – 5 týždňov, a ak sa otvorí severná morská cesta, bude to ešte výrazne menej. Čínske tlačiarne ponúkajú ceny o 20 percent nižšie ako európske. Môžu si to dovoliť, lebo ich náklady sú neporovnateľne nižšie – cena práce, energií, papiera, hliníkových tlačových platní (tie sa vyrábajú už takmer len v Číne) atď. Po veľkých vydavateľstvách už aj stredne veľké vydavateľstvá chodia čoraz viac tlačiť do Číny. Výsledkom je, že tlač kníh a časopisov v Európe sa v tomto roku výrazne prepadla, medziročný pokles môže byť 20 – 30 percent.

• Presun do Ázie sa zrejme týka najmä tlačovín, kde si vydavatelia môžu dovoliť dlhšie výrobné lehoty. Napríklad učebnic...

M. Tkáč: Áno. Európske deti ani netušia, že sa učia z učebnic vytlačenej v Číne. A keďže učebnice sa v celej Európe financujú z verejných zdrojov, európske verejné zdroje cez učebnice odtekajú do Číny – alebo širšie do Ázie, lebo podobne sa vzťahujú aj tlačiarne v Indii...

• Prečo Európa nechráni svoj polygrafický trh?

M. Tkáč: Európska únia síce zaviedla clo na papier, ale produkty s vyššou pridanou hodnotou – tlačoviny, knihy – sem prúdia bez cla. Môže byť za tým všeličo, možno aj lobing silných vydavateľov, ktorým daný stav vyhovuje. Európa prehráva hospodársku súťaž s Áziou a nevedomouje si následky. Ak chceme ostať konkurenční, Európa musí tu doma vyrábať a vyvážať – a nie bezbreho dovážať. Bezcolný priestor Európskej únie musí byť chránený dovoznými clami proti ohrozeniu zvonku.

P. Blubla: Keď som bol pred osemdesiatimi rokmi v Kapskom Meste na Svetovom kongrese polygrafie, námestník čínskeho ministerstva priemyslu oznámil

ambiciózný plán ČĽR stať sa do roka 2010 „svetovou jednotkou“ v polygrafii. Vývoj, žiaľ, potvrdil, že Európska únia svojimi rozhodnutiami v oblasti energetiky a „greendealu“ nevytvára podmienky na konkurencieschopnosť EÚ voči týmto ambíciám. Ak si chce Európa zachovať schopnosť konkurovať Ázii, musí prehodnotiť svoju hospodársku politiku a priviesť priemysel – vrátane polygrafie – na rastovú trajektóriu.

• Čo musí urobiť Neografia, aby prežila a ostala lídrom v slovenskej a európskej polygrafii?

M. Tkáč: Dennodenne nad tým premýšľam a odpoveď vôbec nie je jednoduchá. Trh je daný, vývoj nezastavíme. Musíme zvyšovať našu konkurencieschopnosť. Cesta k tomu vedie len cez ďalšiu automatizáciu, odstrániť čo najviac ľudskej práce, lebo tá je u nás čoraz drahšia. Jasne to vidíme trebárs v automobilovom priemysle. Automatizácia však znamená aj vysoké začiatkové investície.

• Na to mali slúžiť práve eurofondy – dotačné schémy na konkurencieschopnosť a nové technológie...

M. Tkáč: Slovenská polygrafia na svoj rozvoj dlhodobo čerpá asi najmenej eurofondov v porovnaní s okolitými krajinami i s inými odvetvami hospodárstva. Neografia bola, žiaľ, doteraz z týchto dotačných schém vylúčená, keďže náš majoritný akcionár je napojený na štátny rozpočet.

• Čo sú konkurenčné výhody Neografie a ako ich využiť?

M. Tkáč: Moji predchodcovia považovali napríklad našu širokospektrálnosť – že máme rôzne stroje, formáty, hárkovú aj rotačnú tlač – za nevýhodu, chceli sa uberať cestou vyššej špecializácie. Momentálne je však širokospektrálnosť naša výhoda. Ak by sme sa užšie profilovali, ťažšie by sme sa vyrovnávali s takými výpadkami, aké zažívame tento rok. Musíme vyťažiť výhody aj z toho, že máme hárkové tlačové stroje formátu B0. Taký veľký formát má v Európe málo tlačiarň. Umožňuje nám to produkovať 32-stranové hárky, čo je napríklad pri hrubých knihách priam nevyhnutné, aby väzba ostala pevná. Veľkým problémom sú náklady na energiu. V tomto roku nám medzročne narástli viac ako dvojnásobne. Máme však modernú, energeticky úspornú budovu, vykurovanú tepelným čerpadlom, čo je v slovenskom priemysle pri väčších spoločnostiach ešte stále ojedinelé. Zainvestovali sme do fotovoltickej elektrárne, rozvíjame zelenú ekonomiku...

• Neografia bola oddávna silne proexportne orientovaná, dnes predstavuje podiel exportu okolo 85 percent, v knihách ešte viac. Ako vnímate svoju pozíciu na slovenskom trhu?

M. Tkáč: Na domacom trhu Neografia zďaleka nedosahuje takú pozíciu a taký trhový podiel, na aký má potenciál. Zameriavali sme sa na zahraničie, našou doménou boli náročné knihy, čo sa týka rozmerov aj kvality tlače, na to je Neografia stavaná, aj pokiaľ ide o stroje. Na slovenskom trhu je pred nami veľa práce. Chceme napríklad oživiť tradíciu tlačovín pre priemysel a obalovej techniky, ktorú Neografia svojho času vyrábala. Robíme na to prvé kroky.

Proslovenskú angažovanosť Matúša ČERNÁKA ukončil atentát v Mníchove Za politické presvedčenie zaplatil životom

Jozef SLIACKY - Foto: archív

Pred stodvadsiatimi rokmi 23. augusta 1903 sa v Malej Vieske pri Turčianskych Tepliciach narodil Matúš ČERNÁK. Bol stredoškolský profesor v Trnave a Bratislave. Patril k tvrdým zástancom slovenskej samostatnosti, čo vyjadril slovami: „Náš je ten kus zeme pod Tatrami, nám z nej patrí výnos celý!“

V roku 1938 sa Matúš Černák vo farbách Hlinkovej slovenskej ľudovej strany aktívne zapojil do politiky a prijal miesto ministra školstva a národnej

odbočky Slovenskej národnej rady v zahraničí (SNRVZ) a redigoval jej tlačový orgán Slobodné Slovensko. Z tohto postu sa usiloval o zblíž-

v samostatnom a demokratickom slovenskom štáte,“ píše sa v tejto zmluve. Vďaka osobným kontaktom s ľuďmi na vysokých postoch

ZABUDNUTÁ HISTÓRIA

osvetu v slovenskej autonómnej vláde. Počas Homolovho puču z 9. na 10. marca 1939 sa spolu s ďalšími slovenskými politikmi ocitol za mrežami v Brne. Ale to sa už rodila Slovenská republika, ktorá ho vyslala na diplomatickú misiu do Berlína, kde prežil druhú svetovú vojnu. K tomuto postu ho predurčoval fakt, že časť štúdií absolvoval v Lipsku, kde si osvojil nemecký jazyk a realie. Členom vlády Slovenskej republiky už nebol.

■ DRAMATICKÁ EMIGRÁCIA

Na konci vojny sa dostal do zajatia Spojencov, ktorí ho vydali obnovenému Česko-Slovensku. Národný súd ho poslal na tri roky do väzenia. Keď sa dostal spoza mreží, bolo už po februárovom prevrate a Černák videl, že mu na rodnom Slovensku ruže nepokvítajú. Koncom roka 1948 emigroval v kufri diplomatického auta do Nemecka. Usadil sa v Mníchove, kde prevzal vedenie nemeckej

Matúš ČERNÁK (vpravo) sa ako diplomat nikdy nespreneprevieril svojmu presvedčeniu o potrebe slovenskej samostatnosti. Preto bol v centre pozornosti komunistickej štátnej bezpečnosti, ktorá na neho uskutočnila atentát.

nie s Karpatskonemeckou krajan-skou organizáciou, s ktorou SNRVZ uzavrela 15. januára 1955 zmluvu o spolupráci.

„Životné záujmy tak slovenského národa, ako aj občanov Slovenska nemeckej národnosti môžu byť plne zabezpečené len

vrátane kancelára Konrada Adenauera prezentoval Černák Slovensko ako vyspelú krajinu, ktorej ľud túži po samostatnosti, čím búral západnú predstavu o jednote Československej republiky a jednotného československého národa. Komplikovanejšie boli vzťahy

Matúš ČERNÁK (vľavo) bol rešpektovaný diplomat.

s USA. Vtedajší tamojší predstavitelia videli budúcnosť v česko-slovenskom štáte a podporovali Radu slobodného Československa. V takejto situácii sa ocitol slovenský exil na vedľajšej koľaji. Preto M. Černák podnikol v roku 1953 prednáškové turné po USA a Kanade, pričom sa stretol s významnými politikmi.

■ SLEDOVANÝ KONTRARozVIEDKOU

Československá kontrarozviedka ho pozorne sledovala. Osudnou sa mu stala asi kilogramová zásielka z Ríma určená do vlastných rúk, ktorú prevzal 5. júla 1955 na pošte na mníchovskej Agnesstraße. V rukách mu explodovala. Spolu s ním zahynula na mieste náhodná zákazníkka a z ďalších asi dvanástich zranených osôb prevezených do nemocnice jeden človek zomrel. Budova pošty bola značne poškodená. Atentátnik či atentátnici nikdy neboli vypátrani. Predpokladá sa, že za touto vraždou bol Kurt Baumgartner, Nemeč, ktorý bol evidovaný ako agent česko-slovenskej rozviedky pod kry-

cím menom Berthelot od 1. apríla 1955. Možno on sám o obsahu balíka nevedel. Po atentáte sa vrátil do Prahy, kde žil až do úmrtia v roku 1987 za štátne peniaze. Pred novembrovým prevratom v roku 1989 boli dôkazy o tomto atentáte skartované.

■ POLITICKÁ VRAŽDA

V roku 2015 sa objavila správa, že sa v archíve americkej CIA našiel záznam, ktorý poukazuje na to, že za atentátom bola skutočne česko-slovenská štátna bezpečnosť. Pravda, nie je vylúčené, že na likvidácii Matúša Černáka mali záujem iné antikomunistické česko-slovenské či skôr čechoslovakistické zoskupenia. Veriť? Neveriť? Neraz sme sa presvedčili, že historické fakty bývajú v novej dobe skreslené.

Na pohrebnom ceremoniáli sa zúčastnilo okolo tisíc ľudí vrátane nemeckých ministrov. Slovenská národná rada v zahraničí ostro protestovala proti tejto politickej vražde. Zároveň vydala knižku Wer war Matúš Černák? - Kto bol Matúš Černák? V roku 1991 preniesli urnu s jeho popolom do Bratislavy.

Už sa mi párkrát stalo, že ma priatelia obvinili zo šírenia fašistickej propagandy. Stalo sa to najmä v súvislosti s drobnou spomienkovou brožúrkou pri výročí narodenia Jozefa Čigera Hronského. Pre nich - a vlastne pre všetkých čitateľov - len toľko, že mi nešlo a ani nejde o šírenie nijakej politickej ideológie, ale o historické fakty. Musíme - alebo by sme ich aspoň mali vnímať - ako súčasť našej minulosti. Prinajmenšom pre poučenie.

Gustáv Kazimír ZECHENTER-LASKOMERSKÝ presadzoval za sídlo Matice slovenskej Brezno

Lekár s vrozeným zmyslom pre dobrácky humor

Text a foto: Jozef SLIACKY

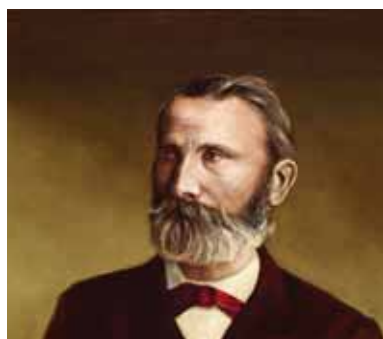
Narodil sa v Banskej Bystrici do rodiny, ktorej korene siahali do alpských krajín. Jeho pradedo prišiel na Slovensko z rakúskeho Feldkirchu ako zvonolejár. „Narodil som sa 4. marca 1824 v Banskej Bystrici o siedmej hodine ráno,“ spomínal. „Ako mi matka rozprávala, akási múdra osoba poslúžila dobrou radou, podľa ktorej ma, biedne malé pacholiatko, dali na baraní kožuch, aby mi narástli kučeravé vlasy. Má to mať nepochybný účinok, ale mne sa raz kučery chytili nechceli; zato sa mi štica v mojom už blízko sedemdesiatom šiestom roku ešte dobre drží.“

Nadaného chlapca poslali študovať filozofiu do Pešti a medicínu do Viedne, kde ho zastihlo revolučné vrenie meruósmeho roku. Počas prázdnin v rodnom meste sa stal štábnym lekárom maďarských gárd. Naskytla sa mu možnosť spoznať život na oboch stranách barikády. „Čo vlastne mala znamenať táto šarvátka, delená Váhom - neviem, keď predsa stránky nemali výhľadu prísť do osobného styku. Či si len strachu jeden druhému nahnať chceli?“ vracia sa neskôr k prestrelkám cisárskych vojakov a honvédov v Žiline.

Po štúdiách bol lekárom v Banskej Bystrici, kde patril k jeho pacientom biskup Štefan Moyses, neskôr prvý predseda Matice slovenskej. V rokoch 1853 - 1868 liečil baníkov a drevorubačov v Brezne a okolí, posledné polstoročie bol lekárom v Kremnici, kde sa 20. augusta 1908 završila jeho životná púť. Stretnutia s Jánom Kollárom, so štúrovcami a s ďalšími národnými činníkmi formovali jeho myslenie. Bol stúpencom česko-slovenskej vzájomnosti, ale plne si uvedomoval svojbytnosť slovenského národa a ako agilný publicista prijal za svoju štúrovskú podobu spisovnej slovenčiny.

■ PRONÁRODNÉ AKTIVITY

Podal pomocnú ruku českej spisovateľke Božene Němcovej počas jej putovania po strednom Slovensku. Previedol ju čiernohronskými handľami, dal jej ochutnať bacúšsky medokýš, ktorý dnes nesie jej meno, a zaviezol ju v koči na Chalupkovu faru v Hornej Lehote. „U mňa sa baviac navštevovala so mnou rubárske dediny, zbierajúc povesti, etnografické zvláštnosti a piesne ľudu,“ spomínal na vzácnu návštevu. „Kamkoľvek sme sa obrátili, v šetrnej dialke

Gustáv Kazimír ZECHENTER-LASKOMERSKÝ

nás sprevádzalo milostivé žandárske oko.“

Laskomerského pronárodná orientácia sa prejavila najmä pri založení Matice slovenskej. Žiadal brezniansky magistrát, aby sa práve Brezno stalo jej sídlom. Neuspel. Od založenia pôsobil v Matici slovenskej a významný je aj jeho podiel na založení Slovenskej muzeálnej spoločnosti.

■ NÁMETY ZO ŽIVOTA

Laskomerský už ako študent uverejňoval cestopisné črty. Oblúbe čitateľov sa tešili najmä jeho humoristicky ladené príbehy. Ich výber pod názvom Zozbierané žarty a rozmary vyšiel knižne v roku 1871. Neobišiel v nich ani chýrny Radvanský jarmok, ktorého atmosféru prežíval už ako chlapča. Dobroty lákali, ale kde na ne zviať a nekraďnúť? Aj vtedy bola táto otázka aktuálna. „Jarmok bez peňazí je takmer toľko ako hluchému hudba; ale peniaze nerastú ako huby po daždi. Peniaze si zaopatriť, k tomu vedú rozličné cesty; to dobre zná každý, kto šúfal groš medzi prstami,“ píše o chlapčenskej príprave

LASKOMERSKÉHO kresba Velestúru

na chýrny jarmok v Radvani. „Miništrant slúži tiež za mzdu, už či sa on pri sviaci, knihe a či pod križom na pohreboch šplíká. A tieto, tak horko-ťažko pri pračkách, pobožnom vzdychaní a pri pohrebných slzách nadobudnuté grajciere sa cez mesiace odkladali a zbierali na radvanský jarmok.“

Literárne začínal na stránkach humoristického časopisu Černokňazník. Hoci jeho prózy sršia vtipom, jeho vlastný život nebol práve veselý. Ako lekár chudobných, ťažko pracujúcich drevorubačov a baníkov sa denne stretával s ľudskou bolesťou, utrpením. „Tú morálnosť, ten cit statočnosti, čo tí ľudia majú, je do zázraku - na najvyšší posmech tým, čo týchto statočných robotníkov len cez plece obzerali, držiac ich za bagatel. Viacej ja verím takej ruke, čo keď moju stiskne, zubami zaškriepem, ako tým dvojkožatým rukavičkovým, čo ti ledva malý prst podá, aby sa nezafúfal,“ napísal.

V Brezne sa zamiloval do dcéry Jána Chalupku Lujzy. Keď dala ruku inému, zasnubil sa s dvadsaťročnou Máriou. Tento vzťah však dlho nevydržal. Úspešný bol až tretí pokus usporiadať si rodinný život. V deň svätého Valentína v roku 1858 sa oženil s Emiliou Grosorovou. „Nadišiel deň, keď po vyše tridsiatich rokoch

môjho neviazaného životyitia moje krídla mali byť obstrihané - 14. február,“ spomína a dodáva, že silný vietor mu takmer zamorodoval nevestu, keď ťažkými vrátami bŕšil do slávnostne vyzdobených saní. Milke - našťastie - nechýbala duchapritomnosť a stihla uskočiť pred nebezpečnou ranou.

■ ZNIČUJÚCI POŽIAR

Pol roka po svadbe, na Michala, zasiahol ich dom veľký požiar. Na popol sa zmenila zbierka nerastov i unikátna starootcovská zvonárska kniha. „Často som sa obával, že preľaknutie následkom strašného požiaru bude mať zlé následky na požehnaný stav Milkin, ale - vďaka bohu - ako mať, tak i dečko boli zdravé,“ spomína na narodenie prvej dcéry Bertiky.

V tej radostnej chvíli netušil, že šťastie sa bude k ich rodinnému kozubú obracať chrbtom. Druhorodená dcérka Olga zomrela na osýpky, do hrobu uložili i päťročného synčeka

Gustíka a Bertíka sa ako štrnásťročná stala prvou obeťou cholery v Kremnici. „Strašné, neopísateľne strašné heslo otcovi, utrativšiemu anjela pokoja, miloty, dobroty, akaj málo páru. Hrozný pohľad na tú milú, bledú, peknú tvár anjelskej panenky. Ležala nepohnuto, očka, ústa zatvorené... Bôľ, bôľ to náramný,“ spomína na jednu z najkrutejších chvíľ v živote.

Dospelosti sa dožila len Mariška. Vydala sa za učiteľa kremnickej reálky Ďurka Teschlera a chorľavejúci päťdesiatpäťročný spisovateľ sa tešil na vnúčenče. Opäť zasiahol osud. Mladú ženu v požehnanom stave ktosi vystrašil na schodoch. Nemiestny žart viedol k potratu s následkom na celý život, ktorý Mariške zachránili vo vtedy prosperujúcich vyhnianskych kúpeľoch.

■ POLSTOROČIE SPOMIENOK

Napriek príkoriam sa Laskomerský usiloval vidieť lepšiu stránku sveta. Na mnohé neduhy v ľudskej spoločnosti ukázal slovami, ktoré čitateľa pobavili, ale aj prinútili porozmýšľať nad predostretými obrazmi. Vychádzal z osobných skúseností. Na rozdiel od vrstovníkov nebol romantik. Díval sa na život realistickými očami. S humorom dokázal podať aj neľahký vojenský život, a to formou listov virklí kaprála Štefana Pinku otcovi, emeritnému richtárovi.

Vo svojej autobiografii Päťdesiat rokov slovenského života zachytil Laskomerský polstoročie nielen svojho, ale i národného a spoločenského života 19. storočia. Ilustroval ju vlastnými kresbami, a aj keď jeho život nebol ľahký, neváhal do spomienok vložiť i štipku humoru. Zachytil krajinu a obrázky z ciest, ale zvládol i náročnejšie figurálne kompozície a portréty. Už od študentských čias sa zaujímal o prírodu - o mineralógiu a botaniku. Patril medzi blízkych spolupracovníkov významného geológa Dionýza Štúra, herbárom doložil floristické bohatstvo okolia Kremnice, kde založil botanickú záhradu, všimol si aj živočíšnu zložku prírody a mal prehľad v histórii. Pri rôznorodých záujmoch nezanedbával lekárske povolanie.

Vianočné tajomstvo považských múzejníkov z ich bohatého zbierkového fondu

Unikátna vianočná výstava v hrade Budatín

Text a foto: Igor VÁLEK

Na jednom sa isto zhodneme všetci – Vianoce a všetko pekné, príjemné a sviatočné okolo nich a v nich sú pre všetkých. Od najmenších detičiek až po ľudí, starých a prastarých rodičov. Teda po tých, ktorí už, ako sa často poeticky hovorí a píše v našich pekných rozprávkach, veľa-preveľa pamätajú.

V súvislosti s najkrajšími sviatkami roka aj časy, keď sa ešte hojne posielali klasické papierové pohľadnice a či dokonca stromčeky zdobili ovocím, orechmi, jablkami... Dovolím si smelo tvrdiť, že teda na Vianoce, ako si ich pamätajú už len tridsiatnici a starší ľudia spod Tatier a Fatier. Časy, keď sa všetko už spomenuté robilo úplne bežne prakticky v každej domácnosti, sú dnes takpovediac už raritou. No a, pravdaže, predmetom a vítaným obsahom muzeálnych výstav.

NOSTALGICKÉ ČARO

Jednu z takýchto výstav, doslova voňajúcu vôňami, všakovakým čarom a upokojujúcou nostalgiou, aktuálne ponúka agilné Považské múzeum. Konkrétne v adekvátnom a príjemnom prostredí svojej kaplnky Budatínskeho hradu v Žiline, no a výstavu nazvali príznačne Vianočné tajomstvo. Všetci jej návštevníci si môžu zadarmo pozrieť poriadne priehrdie vianočných pokladov opradených oným tajomstvom. Už sme spomínali niekdajšie nápadité a potešujúce – píšuceho aj adresáta – vianočné pozdravy a výzdoby. Z rokov napríklad bez elektronickej komunikácie (dnes často neosobnej a „zhrnutej“

Považské múzeum v Žiline má v hrade Budatín roky budovanú expozíciu drotárstva a v závere roka tu z jeho jedinečných exponátov pripravilo príťažlivú výstavu Vianočné tajomstvo z korešpondencie kedysi spojenie s týmto obdobím.

do hromadnej pošty, s až odrádzajúcim „Re:“ na začiatku riadku!), keď si blízki želali a žičili pekné sviatky prostredníctvom pohľadníc. Keď si ľudia doma na živý a voňavý stromček, jedličku, borovicu a či smrečok veselo vyrábali a radostne, nápadito vešali vlastnoručné ozdoby. Keď isto nechýbal v domácnostiach, často práve v blízkosti stromčeka v obývačke na čestnom mieste, menší a či väčší betlehem upev-

ňujúci duchovný rozmer Vianoc a silnejšie prežívanie celého vianočného obdobia.

KARTA Z POLNEJ POŠTY

Všetko spomínané pozorne dokumentuje a približuje zároveň niekoľko desiatok zbierkových predmetov z bohatého historického, etnologickeho a jedinečného drotárskeho fondu Považského múzea v Žiline. Aj dnes vo svete, žiaľ, ani v čase sviat-

kov, nemlčia zbrane. Možno aj preto, ako pripomenutie, že ľudia pamätajú na svojich blízkych aj počas hrmenia diel a výbuchov granátov, je jednou z najzávažnejších vystavených pohľadníc ešte z prvej svetovej vojny.

„Napriek šťastnej atmosfére sme do výstavy zahrnuli aj malú pripomienku najhorších chvíľ v dejinách ľudstva. Ide o vianočnú pohľadnicu z prvej svetovej vojny a odznak v tvare vetvičky, ktorý slúžil ako symbol Vianoc. Príbuzní vložili odznak do vianočných balíčkov a poslali ho na bojisko. Vojači ho nosili na uniforme, aby aj oni zažili aspoň kúsok vianočnej atmosféry v tých ťažkých bojových časoch,“ bližšie približuje exponát a súvislosti historička Považského múzea Dominika Hlobíková.

VIANOČNÉ PROPRIETY

Mimoriadne pôsobivo teší, že výstava ponúka prierez vianočných motívov na pohľadniciach z celého minulého storočia. V kaplnke doslova prevoňanej pozitívnu energiou sa nachádzajú aj vianočné ozdoby z rôznych druhov materiálov a ešte rôznorodejších tvarov. Všetci vieme, že zdobenie vianočného stromčeka patrilo vždy k jednej z najkrajších

tradií rodinných udalostí a určite aj preto boli ľudia pri vytváraní ozdôb veľmi tvoriví a radostní. Spočiatku používali, pravdaže, prírodné materiály, ako napríklad ovocie, orechy, slamu a či šúpolie. Neskôr pribudli sladkosti, papierové, sklenené a či plastové ozdoby. Ako ich v podstate už poznáme všetci. Ako sme už naznačili, je samozrejmosťou, že súčasťou výstavy sú aj betlehemy – nápadité a zároveň pokorné výjavy biblického príbehu o narodení Krista. Aj tie majú, pravdaže, rôzne podoby.

VYNACHÁZAVÉ BETLEHEMY

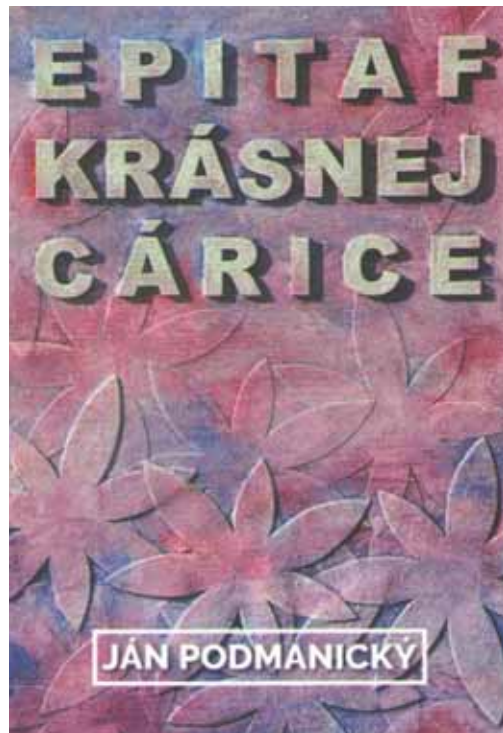
„V priebehu storočí sa postavy zmenšovali od životnej veľkosti až k malým soškám. Dôvodom bol prechod od kostolných betlehmov k betlehemom v domácnosti. Osobitným druhom boli prenosné betlehemy, ktoré sa využívali pri obchádzkach. Na ich výrobu sa používali rôzne techniky a materiály – drevo, sadra a papier. K jedným z najzaujímavejších patrí betlehem vo forme drevenej kaplnky s rozkladacími krídlami, ktorý nosili koledníci počas obchádzok po dedine i samotách v tejto časti Slovenska. Drevené postavy sú umiestnené na krídlach betlehemu, Ježiško v jasiach sa nachádza vo vnútri kaplnky,“ dodáva etnologička Považského múzea Adriana Bárdyová.

Čo dodať? Azda len to, že kto sa vyberie nadychať vôňe ducha minulých Vianoc (skoro ako vo Vianočnej kolode od Dickens), určite ešte krajšie prežije aj tie súčasné. Alebo aj čas po nich, keď výstava Vianočné tajomstvo je prístupná do 4. februára 2024.

Ján PODMANICKÝ: Epitaf krásnej cárice, Vydavateľstvo SSS, Bratislava 2023

Posolstvo zneuctenej Fialovej lúky

KNiha TÝŽDŇA

Jána PODMANICKÉHO (*1977) cez tému jeho aktuálnych románov môžeme zaradiť medzi kysuckých spisovateľov. Obsah jeho kníh nadčasovými posolstvami presahuje slovenskú realitu a podnecuje na uvažovanie napríklad o tom, kam na našej planéte smerujú súkromné ambície jednotlivca, zneužívajúceho tradičné spoločenské hodnoty a záračnosti božskej prírody vo vlastný prospech.

V opísaných príbehoch si vystačí niekoľkými ústrednými postavami, aby cez ne funkčne vypovedal o generačných vzťahoch, historických súvislostiach, o spleti inštitucionálnej byrokracie v spoločnosti, o vysokých ambíciách a mocenských zákulisných vplyvoch aktérov s priemerných rozhladom a nemorálnym charakterom. Dôverným poznaním literárnej klasiky i moderny, rozhladom vo filozofii, štúdiom vedeckých a odborných analýz globálnych stratégií novodobých mocipánov tohto sveta i osobným vzdelaním povyšuje epickú „komornosť“ svojich príbehov na spoločenskú epopeju súčasnosti. Pozornosť čitateľov priťahuje premyslenou kompozíciou, sujet originalne obohacujúce vlastnými skúsenosťami, rozvíja ho schopnosťou empiricky sa vcítiť do konania a správania ľudí niekoľkých generácií, povolání, svetónázorov aj svojských nátur.

Po prozaickej „prvotine“ (ktorej predchádzali viaceré diela „regionálneho“ zamerania) O mužovi, ktorý sadil knihy (Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2021) mu vlani v tomto vydavateľstve vyšla próza Prorokov hriech a v tomto roku „do tretice“ dvestostranový Epitaf krásnej cárice. Literárna vedkyňa a spisovateľka Mária Bátorová v doslove tejto knihy napísala, že romány Jána Podmanického sa vyznačujú tajomstvom a priezračnosťou. Jednou z čírošty príbehu je príroda v okolí vodnej nádrže, pod ktorou ostali osudy obyvateľov zatopenej obce Riečnica, a nevelká Fialová lúka porastená šafranom karpatským Wesselnyho. Tento kvietok sa svetáckemu Optimusovi Greatovi zazdá taký vzácny, že si ho mocnárskymi spôsobmi privlastní. A v notorickom úsilí vyťažiť aj z neho veľké zisky panenský priestor za pár rokov totálne zničí.

Dušan MIKOLAJ

MEDAILÓN

Často som používal motto: S humorom na večné veku a nikdy inak. Rovnakú krvnú skupinu má Trnavčan Mikuláš JARÁBEK, ktorý začiatkom decembra oslávil osemdesiatiny. Pedagóg, publicista, divadelný i literárny kritik a najmä humorista začal študovať herectvo na VŠMU v Bratislave. Keď v sebe odhalil učiteľské vlohy, zmenil svoju púť a promoval na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského, kde absolvoval štúdium slovenského a ruského jazyka. Desaťročie profesoroval na „esvéške“ v Trnave

Miki JARÁBEK vyhládza vrásky

(dnes Gymnázium Jána Hollého). Divadlu ostal verný. Popri učiteľovani organizoval večery poézie, malé javiskové formy a zahral si v súbore Vysokoškolák. Už vtedy publikoval v časopisoch Trnavský hlas či Kultúra a život Trnavy. Od vzniku Divadla pre deti a mládež sledoval ako kritik tvorbu režisérov Juraja Nvotu a Blaha Uhlára. Neskôr pôsobil ako redaktor v časopise Javisko, odkiaľ prešiel ako recenzent a reportér do kultového časopisu Film a divadlo. Recenzoval najmä premiéry divadiel z Nitry, Trnavy a Bratislavy. Po odchode z redakcie vyučoval na stredných odborných školách, prednášal autorskú tvorbu na Katedre slovenského jazyka Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave. Do literatúry vstúpil Satirickou zbierkou Epigramy a iné frivolnosti (2006). Nasledovali Pálenica humoru (2008), Euroaforizmy (2009) a Rodinné balenie (2013). V marci 2009 založil spoločne s manželkou Evou Jarábkovou-Chabadovou, Vojtechom Haringom a Mariánom Mrvom pri Knížnici Juraja Fándlyho v Trnave Fórum humoristov, ktoré vydávalo elektronický zborník HUMOR ZASINÁČ.sk. Miki síce tvorí podľa hesla „Humor je komunikácia s úsmevom, ktorý vyhládza vrásky“, ale popri láskavosti vie byť aj poriadne jedovatý. Môže si to dovoliť, lebo ako satirik odolal politickým trendom a drží sa nad vecou.

Peter VALO

HUMORESKA

Tak sa nám zase blíži Silvester. Končí sa rok 2023. Podľa čínskeho kalendára Rok šialených kráv; podľa vietnamského kalendára Rok bláznivých volov. Vyberte si. Na radostné privítanie Nového roka sa nás od rána usilujú pripraviť televízie a rádiá pôsobiace na Slovensku. Sarkasticky povedané naše médiá. Zanedlho ich bude viac. R, T, V, S a ďalšie písmená abecedy...

Čo všetko nájdeme v ponuke zábavy? Hneď zrána sa na obrazovkách nežne vyzerajúci chlapi v ružových košielkach začnú štebotavo opytovať pohrobkov niekdajších vlád na udalosti roka. Lebo tí to vedia

najlepšie. Podľa nich vraj bolo dobre, ale dávno, keď žil na svete Slovák slávno a oni robili politiku. Samo Chalupka sa obrátil v hrobe. Humorne naladení s gogoľovským

cína je sloboda. Ako hovoria laureáti ceny Čierny kakadu a majitelia pohrebničníctiev, všetko išlo premyslene podľa plánu. Rozoberajú sa obľúbené zástupné témy – vlčíky,

nutú do bačových mäkkých častí tela. Šŕuk na inú televíziu – trápne príhody z kocúrkovskej dediny, kde celkom určite do studní preniklo čosi zo skládok toxického odpadu.

až po desiatej večer, keď detičky pospia. Aby sa nepokazili. Spolu s reklamou istej telekomunikačnej spoločnosti na voľné trenírky a biologický materiál. Blíži sa polnoc. Natešení vybiehame na ulicu, bude ohňostroje. No pravdaže. Všetade ticho. Ohňostroje sa toho roku nekonajú. Muničia zo skladov kamsi odišla. Alebo odletela na migoch. Nič to. V tichosti sa prenášame do roka 2024. Podľa čínskeho kalendára to bude Rok zúrivého tigra. Podľa vietnamského kalendára Rok udatného slona. Slovenskému kalendáru zatiaľ nebol priradený nijaký živočích. Zišiel by sa napríklad Rok pracovitej včely. Má niekto nejaký iný návrh...

Milan ČASNOCHA MIKŠ

A rok bláznivých volov máme za sebou!

smiechom cez slzy sledujeme, ako vynikajúca zábava pokrakuje. V ďalšej televízii trhovnícka kofa, majsterka v skoku do reči, inak povedané moderátorka, vášnivo prednáša svoje názory na všetko v takzvanej diskusii. Dostoje panie a páni oproti nej mlčky hľadajú na to čudo a smutno počúvajú jej monológ. Zakázaná téma – Covid. Lebo čo bolo, bolo, terazky Vak-

mackovia. Po každej návšteve ZOO vyrastajú noví odborníci na faunu našich hôr. Klíma – éj veru, v lete bolo teplo, každý to zbadal. Zaletme si o tom pohovoriť do Dubaja. Tam je už komunizmus. V baroch na ex ponalievajú zadarmo. Zábava graduje. Na výber sú seriály. Zázitky zo sedliackeho dvora, kde skupina akýchsi honelníkov hodinu rieši triesku zabod-

Pravdepodobne LSD. Dej a dialógy tomu nasvedčujú. Zostáva nám len dúfať, že to nie je nákazlivé.

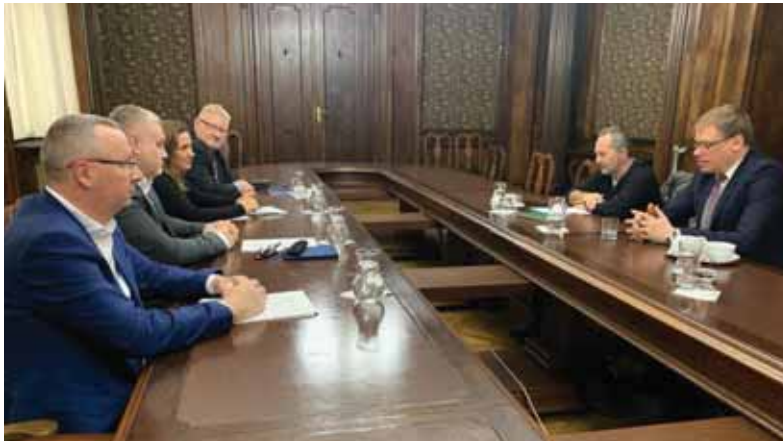
Je tu večer a nastupuje hlavný zábavný program, veľká silvestrovská kopa humoru, vtípu a scénok, hviezdne obsadenie. Reprízy prenosov z parlamentu. Diváci a poslucháči vyhodnocujú program ako jeden z najlepších od revolúcie. Časť vystúpení bude možné pustiť

Inflácia každoročne ukrája nemalé finančné zdroje z dotácie pre Maticu Ministerstvo kultúry podporuje požiadavky ustanovizne

Pavol JAVORSKÝ – Foto: MK SR

Novovymenovaní štátni tajomníci Ministerstva kultúry SR Mário Maruška a Tibor Bernaták sa 6. decembra stretli na pôde ministerstva s vedúcimi predstaviteľmi Matice slovenskej – predsedom Mariánom Gešperom a správcom Marošom Smolcom. Témou rokovania boli základné štátne úlohy ustanovizne, ale aj jej kritická ekonomická situácia. Matica nových vládných predstaviteľov oficiálne požiadala o zvýšenie ročnej štátnej dotácie na úroveň 2 – 2,2 milióna eura.

Štátni tajomníci pochopili požiadavky Matice, ktoré podporili. Rovnako sa vyjadrila aj priamo ministerka kultúry M. Šimkovičová na stretnutí s matičiarimi začiatkom novembra. Podpora od štátu by sa mohla zvýšiť o 400-tisíc eur na úroveň dvoch miliónov eur. Súčasnú úroveň dotácie štát podporuje činnosť najstaršej celonárodnej kultúrnej ustanovizne Matice slovenskej, ktorá udržiava a rozvíja národno-duchovný pilier štátu. „Plne sa stotožňujeme s jej ideovým poslaním. Skutočne nemôžeme podceňovať význam kultúrnych, ideových a historických tradícií. Na rozdiel od predchádzajúceho vedenia ich považujeme za zák-

Rokovanie na ministerstve kultúry so štátnymi tajomníkmi sa viedlo aj na tému budúcej podpory pre ustanovizne, ktorá má stúpnuť.

ladný pilier na existenciu a budúcnosť Slovenskej republiky," zaznelo z úst štátnych tajomníkov. „Podpora rezortu kultúry je kľúčová z hľadiska rozvoja činnosti a pôsobenia jednotlivých matičných pilierov v regiónoch a na celoštátnej úrovni. Veľmi si vážime podporu štátu Slovenskej republiky, o ktorej vznik sa zaslúžili matičiari a naša ustanovizneň," uviedol predseda Marián Gešper. Správca Maroš Smolec predstaviteľom ministerstva vysvetlil, že od roka 2010 nemala Matica zvýšenú štátnu dotáciu a po započítaní inflácie za ostatné roky by mala byť dotácia pre ustanovizneň na úrovni 2,4 milióna eura.

Študenti v Spišskej Novej Vsi spoznávali Milana Rastislava Štefánika Pútavá prednáška o našej veľkej osobnosti

Rastislav ZACHER, riaditeľ D MS v Spišskej Novej Vsi

Dom Matice slovenskej v Spišskej Novej Vsi v spolupráci s Klubom Spoločnosti M. R. Štefánika zorganizoval 22. novembra pre žiakov prednášku spojenú s besedou, počas ktorej bola nosnou témou osobnosť generála M. R. Štefánika.

V rámci hodín dejepisu si takto mohli študenti z Gymnázia na Javorovej ulici v Spišskej Novej Vsi prostredníctvom pútavej prednášky a následnej diskusie rozšíriť a upevniť vedomosti o jednej z najvýznamnejších osobností našich národných dejín. Odborný výklad na vysoko profesionálnej úrovni viedla predsedníčka Klubu Spoločnosti M. R.

Štefánika v Spišskej Novej Vsi R. Kormošová, ktorá študentom kvarty priblížila život a dielo tohto nášho veľikána. Poďakovať treba aj pani učiteľke M. Cpinovej, s ktorou sa toto podujatie pripravilo. Vedenie D MS sa teší na ďalšiu spoluprácu s touto školou. V krátkej budúcnosti plánuje s ňou podpísať aj Memorandum o spolupráci.

Vedomostná súťaž o Matici slovenskej v Poprade mala výbornú úroveň Pochvalu si zaslúžia školáci aj organizátori

Rastislav ZACHER, vedúci OP MS Poprad

Oblasťné pracovisko MS a Oddelenie školstva a školského úradu MsÚ Poprad zorganizovali v minulých dňoch vedomostnú súťaž pre žiakov a študentov popradských škôl o Matici slovenskej. Školáci v nej absolvovali tridsať otázok v písomnom teste, ktorý bol zameraný najmä na problematiku našich národných dejín a osobnosti Matice slovenskej. Počas prestávky im vedúci OP MS Poprad R. Zacher

predniesol výklad o význame a poslaní Matice slovenskej v súčasnosti, poukázal tiež na pravé mravné hodnoty, aké dôležité je zachovávanie našich národných tradícií a upevňovanie zdravého vlastenectva, a tiež o hľadani a nachádzaní správneho vzoru – skutočnej osobnosti a autority. Prvenstvo v súťaži získala Nina Reľovská zo Spojenej školy vo Svite. Druhú priečku patrila Remusovi Isenimu zo ZŠ Jarňá

Súťažiaci vo vedomostnej súťaži a jej organizátori.

v Poprade a tretie miesto Vavrincovi Oľšavskému z Gymnázia na Kuku-

činovej ulici v Poprade. Výborné vedomosti však preukázali všetci súťažiaci, ktorí si zaslúžili hodnotné ceny, ktoré do súťaže poskytlo OP MS Poprad. Vďaka patrí Lubici Barancovej, vedúcej oddelenia školstva a školského úradu MsÚ v Poprade, Emilovi Turčanovi za odbornú prípravu a pomoc a spoluorganizátorku súťaže a zároveň predsedníčke MO MS v Poprade Ludmile Hrehorčákovéj.

Významní Slováci na panovníckom dvore zo slovenských dvorcov O ozdobe Uhorska z Očovej a Sokratovi z Terchovej

Text a foto: Veronika BILICOVÁ, Dom Matice slovenskej v Nitre

Miestny odbor Matice slovenskej v Nitre-Klokočine pravidelne organizuje podujatia venované slovenskej, ale aj svetovej literatúre. V tomto roku sa predsedníčka tamojšieho matičného odboru Mária Lietavová rozhodla členom Matice slovenskej a verejnosti priblížiť výročia späté s panovaním Márie Terézie a jej reformačnými zmenami, ktorých súčasťou a neraz i tvorcami boli aj významní Slováci.

Popoludnie v priestoroch Domu Matice slovenskej v Nitre pri poézii a hudbe Slováci na dvore Márie Terézie sa zameralo na významné osobnosti – priekopníka slovenského osvietenstva Mateja Bela z Očovej, ktorému po zásluhy patrí aj označenie ozdoba

Uhorska, a slovenského Sokrata Adama Františka Kollára z Terchovej. Zámerom autorky prednášky M. Lietavovej bolo práve zvýrazniť všestrannosť týchto skvelých osobností, ich významné zásluhy a uznávané postavenia v kontraste s nedostatočnou súčasnou propa-

gáciou oboch učencov. Sprievodný hudobný program pripravili malí flautisti z krúžku Základnej školy Škultétyho Nitra, spevácka skupina Janíkovská studnička a Nitrianski heligonkári. Podujatie sa uskutočnilo s finančnou podporou Matice slovenskej.

Zaujímavé podujatie MO MS Nitra-Klokočina o významných Slovákoch z čias panovania cisárovnej Márie Terézie spestrili aj vystúpenia speváckych skupín Janíkovská studnička, Nitrianski heligonkári a malých flautistov zo ZŠ na Škultétyho ulici v Nitre.

MATIČNÉ DEPEŠE

OBNOVILI ODBOR

Za prítomnosti riaditeľky Domu MS v Žiline Kataríny Kalankovej sa v objekte D MS v Kysuckom Novom Meste na Belanského ulici uskutočnilo koncom októbra valné zhromaždenie tamojších matičiarov, na ktorom obnovili činnosť miestneho odboru MS. Prítomní členovia si zvolili novú predsedníčku, ktorou sa stala Dáša Brišová, a za podpredsedu Stanislava Kuchára. Po ich príhovoroch sa členovia dohodli na rozvoji miestneho odboru MS v Kysuckom Novom Meste a pláne činnosti na rok 2024.

AUTOBUS S RAGAČINKOU

Pravidelne o takomto čase vyrazá z Hrušova na kultúrno-humanitnú misiu Autobus dobrej vôle s DFSk Ragačinka, aby v detských domovoch a domovoch dôchodcov rozdával sviatočnú náladu. Malí folkloristi so spevnými a hudobnými pozdravmi zavítajú do Bojníc, Banskej Bystrice, Novej Bane, Ružomberka a Martina. Nás môže tešiť, že jedným z vytrvalých podporovateľov tejto ušľachtilej akcie je aj Matica slovenská.

DEDIČSTVO V BRANČI

Vďaka iniciatíve OZ Cyrilo-metodiáda a Nadácie Pro Patria mohli zberatelia poštových známok aj seriózni filatelisti na viacerých miestach Slovenska v minulých mesiacoch obdivovať tematickú filatelistickú výstavu Živé cyrilo-metodské dedičstvo, ktorá je venovaná 160. výročiu príchodu svätých solúnskych bratov k našim predkom. Tentoraz ju s príspevom Klubu filatelistov 52-46 Močenok a ZŠ Branč inštalovali od 30. novembra v priestoroch tejto školy.

KYJATICKÉ INŠPIRÁCIE

ÚLUV, OO CR Gemer a OZ Kyjatické hračky otvorili na Mikuláša v Múzeu Prvého slovenského gymnázia v Revúcej výstavu Kyjatické inšpirácie, inšpirovanú tradíciami výroby ľudových hračiek a tohto pre obec charakteristického fenoménu, ktorý ašpiruje na zápis do nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska.

BETLEHEMY V MLYNE

Králikov mlyn v Nemšovej má dvestopäťdesiatročnú históriu a už štvrtý rok po jeho sprístupnení návštevníkom si do svojich análov zapisuje aj výstavu betlehemov. Tentoraz na nej od 3. do 12. decembra vyhodnotia a ocenia kreatívne súťaže, predstavujú práce žiakov ZUŠ pod názvom Mój Betlehem aj výsledky úsilia rodín vytvoriť si vlastný rodinný betlehem.

KATARÍNSKA VESELICA

V Sučanoch dbajú o tradície. Preto na Katarínu tamojší seniori v spolupráci so speváčkou skupinou Sučianka, ktorú vedie Peter Dudrák, s príspevom MO MS pripravili a uskutočnili už piaty ročník Katarínskej zábavy. Na veselici spolupôsobila skupina Trio Cantare z Martina a k dobrej nálađe na vydarenom podujatí, kde do polnoci majú právo výberu tanečníka ženy, prispel aj DJ Mirko.

KYSUCKÝ GAMBIT

Z roka na rok informujeme o šachovom Holeštiakovom memoriáli. A ani nemôžeme inak, keďže SNN sú jedným z mediálnych partnerov tohto podujatia, na ktorom štartujú a bystré myslenie preukazujú dvojčlenné rodinné družstvá. Šiesty ročník turnaja s mottom Žijeme šachom aj cez Vianoce sa uskutoční v Zákopčí 29. decembra so symbolickými finančnými aj s vecnými cenami.

Pripravuje Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

Predseda Matice slovenskej Marián Gešper prednášal koncom októbra študentom Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach. V právno-historickom pohľade na Maticu slovenskú, Slovensko a Trianon oboznámil poslucháčov s najstaršou národnou, vedeckou, ale aj vydavateľskou organizáciou Slovákov, ktorá od vzniku v roku 1863 až do súčasnosti prešla pohnutou a mimoriadne zložitou historickou cestou.

O dejinách a význame

Priblížil štyri obdobia v dejinách Matice slovenskej – prvé od jej vzniku do jej zatvorenia v roku 1875, druhé ohraničuje jej oživenie v roku 1919 do roku 1954, tretie sa týka rokov 1951 – 1990 a štvrté po roku 1990. V súčasnosti môžeme hovoriť aj o piatom období, ktoré nasledovalo po kontroverznom oddelení Slovenskej národnej knižnice a Pamätníka národnej kultúry od matičného organizmu v roku 2000.

Marián Gešper poskytol budúcim právnikom komplexný pohľad na históriu Matice slovenskej, jej význam v minulosti a úlohu v súčasnej spoločnosti. Hovoril aj o mierových rokovaniach v Paríži súvisiacich s Trianonskou mierovou zmluvou.

Na pôde Univerzity Pavla Jozefa Šafárika spomenul aj skutočnosť, že prvá zmienka o založení Matice slovenskej pochádza práve od významného slovenského vzdelancu, slavistu, etnografa, historika a univerzitného profesora, rodáka z Kobeliarova Pavla Jozefa Šafárika z roku 1827. Šafárik sa však založenia Matice slovenskej nedožil. V areáli univerzity sa nachádza aj jeho busta.

Záver prednášky patril aktuálnemu daniu v Matici slovenskej, pričom predseda MS zdôraznil, že morálnou povinnosťou študentov a mladšej generácie je dedičstvo Matice slovenskej nielen udržiavať a rozvíjať, ale aj s odvahou občiansky brániť i v 21. storočí.

Martina MATEČKOVÁ,
riaditeľka D MS v Košiciach

Maďarský veľvyslanec a Štefan Harabin navštívili Maticu slovenskú

Potrebná reforma financovania ustanovizne

Ján SEMAN, www.extraplus.sk – Foto: Ján SEMAN, Extraplus

Začiatkom decembra sa v Matici slovenskej vystriedali v jeden deň maďarský veľvyslanec na Slovensku C. Balogh a občiansky kandidát na prezidenta SR Štefan Harabin. Obaja rokovali s predsedom ustanovizne Mariánom Gešperom. Jednou z hlavných priorit veľvyslancov počas jeho pracovnej cesty do Martina bola na jeho vlastnú žiadosť aj návšteva Matice slovenskej.

V minulých dňoch navštívil ústredie ustanovizne v Martine občiansky kandidát na prezidenta SR Štefan HARABIN (na snímke vľavo) a maďarský veľvyslanec Csaba BALOGH, ktorý sa zaujímal o dejiny, činnosť a edičnú politiku Matice slovenskej.

Veľvyslanec Maďarskej republiky sa najskôr na magistráte mesta Martin stretol s primátorom Jánom Dankom.

■ ZAUJÍMAVÁ NÁVŠTEVA

Jeho ďalšie kroky následne smerovali do najstaršej národnej kultúrnej a vedeckej ustanovizne Slovákov. V sídelnej budove Matice, ktorá je národnou kultúrnou pamiatkou, diskutoval s jej predsedom a s matičnými funkcionármi. V rámci rozhovorov hovorili nielen o dejinách ustanovizne, ale aj o jej súčasných a budúcich aktivitách a plánoch. Veľvyslanec si so záujmom pozrel priestory historickej matičnej budovy a archívne dokumenty. Zaujímavosťou boli stanovy Matice slovenskej z roku 1862, ktoré schválil ešte rakúsky cisár, český a uhorský kráľ František Jozef I. Veľvyslancovi matičiar predstúpili súbor fotodokumentárnych

materiálov s prepojením na rôzne návštevy maďarských kultúrnych a vedeckých predstaviteľov v Matici slovenskej a zoznámili ho aj s bohatou matičnou vydavateľskou činnosťou a produkciou. V krátkom videodokumente maďarskému veľvyslancovi predstavili tiež bohatú 160-ročnú históriu Matice slovenskej, pričom mnohé fakty si nechal aj vysvetliť.

■ VIAC PODPORY

Popoludní navštívil Maticu Štefan Harabin, bývalý predseda Najvyššieho súdu SR, exminister spravodlivosti a národno-vlastenecký kandidát na prezidenta SR. Po stretnutí uviedol, že nie je možné, aby Matica slovenská mala rozpočet 1,6 milióna eura a Sorosove mimovládne inštitúcie, okrem ročného paušálu, boli štredo zo štátu dotované i jednorazovou sumou dvadsaťdva miliónov eur. Štefan Harabin je

aj zakladajúcim členom Matice slovenskej. Informoval matičiarov o programových národno-vlasteneckých tézach. Zároveň vyjadril názor, že Matica slovenská by nemala byť politicky trpená s týmto obmedzeným rozpočtom, ktorý je v súčasnosti len 1,6 milióna eura, čo zväzuje jej i jej zložkám ruky pri plnení úloh na členskom, vedeckom, vydavateľskom a informačnom poli. Štefan Harabin ocenil konsolidáciu Matice slovenskej v posledných rokoch, ako aj jej odvahu pri obrane matičnej myšlienky počas vlády tzv. ultraliberálov. Zdôraznil, že Maticu nie je potrebné inštitucionálne reformovať, keďže dokázala, že sa vie spravovať a riadiť vlastnými silami. Práve naopak, treba reformovať financovanie Matice zo strany Slovenskej republiky. Veď mnohokrát dokonca nahrádzala vo viacerých prípadoch samotný štát.

PREDPLATNÉ NA ROK 2024

Ročné predplatné: 24,- €
Polročné predplatné: 12,- €
Štvrťročné predplatné: 6,- €

Objednávajte telefonicky:
043/ 3812 838
0918/ 904 925

emailom: snnredakcia@matica.sk

cez formulár:

<https://snn.sk/redakcia/predplatne-2>

poštou:

Slovenské národné noviny

P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

platba predplatného na účet:

IBAN: SK28 7500 0000 0040 0786 8337

Variab. symbol: 821024

Do poznámky uveďte meno a priezvisko odberateľa.

V našom matičnom dvojtýždenníku sme sa v čísle 23 vrátili do čias, keď Slovensko opúšťali tisíce ľudí a hľadali pre seba a svoje rodiny lepšiu zárobok a väčší krajec chleba. Aj sme si „zapolemizovali“, či má byť inštitúcia, ktorá by pripomínala obdobie masového vystaňovania v Bratislave, keď väčšina vystaňovalcov pochádzala z chudobných častí Uhorska i československého štátu, najmä zo Spiša, Zemplína a z Oravy. Napokon na východe republiky už takéto múzea existujú a my sme konkrétne uvádzali to najznámejšie z Pavloviec nad Uhom, ktoré pomenovali skomolením anglického názvu Castle Garden. My sme sa vás pýtali na jeho zemplínsky ekvivalent. Správne odpovedali tí, čo uviedli, že múzeum má názov KASIGARGA. Spomedzi správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Peter Mikuláš, Košice; Anna Szalóová, Rajec; Mária Kulihová, Ružomberok.

• Ktorý kalendárny deň rokuje slovenská vláda po väčšinu roka?

Svoje odpovede nám posielajte na známe redakčné kontakty aj elektronicky našej administrátorky Ľubici Rišianovej do najbližšieho vydania SNN, teda čísla 26.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

16. december 1898

– pred stodvadsiatimi piatimi rokmi sa narodil v obci Zemianske Lieskové básnik Ján Smrek, vlastným menom Ján Čietek; používal pseudonymy Ilija Volžanin, Ilja Volžanin, Ján Čietek-Smrek, Ján Smrek, Janko Smrek, Larix a iné, bol slovenský básnik, spisovateľ, redaktor, publicista, vydavateľ a organizátor kultúrneho života, zomrel 8. 12. 1982

17. december 1908

– pred stopäťnástimi rokmi sa narodil v Liptovskej Porúbke spisovateľ a pedagóg Ferdinand Gabaj, zomrel 12. 7.1974

17. december 1908

– pred stopäťnástimi rokmi sa narodil v Nižnej Suňave katolícky kňaz, prekladateľ a historik Štefan Šmálik, popredná osobnosť protikomunistického katolíckeho disentu, zomrel 21. 12. 1991

18. december 1943

– pred osemdesiatimi rokmi sa narodil filmový režisér, scenárista, kameraman, vydavateľ, producent a cestovateľ Emil Fomay, zomrel 2. 11. 2020

19. december 1948

– pred sedemdesiatimi piatimi rokmi sa narodila v Bratislave divadelná a filmová herečka Zuzana Kocúriková, členka Činohry SND; je manželka divadelného režiséra Petra Mikulíka, v detstve sa venovala výtvarnému umeniu a chcela sa stať kostýmovou návrhárkou, v roku 1971 absolvovala štúdium na VŠMU

19. december 1863

– pred stošesťdesiatimi rokmi sa narodil v Liptovskom Jáne kritickorealistický spisovateľ a publicista Ján Čajak, zomrel 29. 5. 1944

20. december 1748

– pred dvestosedemdesiatimi rokmi sa narodil v obci Kšinná hudobník organista a pedagóg Adam Škultéty. Zomrel 14. 7. 1803

20. december 1913

– pred stodesiatimi rokmi sa narodil v Čičmanoch hudobný skladateľ a muzikológ Jozef Kresánek, bol príslušník slovenskej hudobnej moderny, autor viacerých knižných publikácií ako Dejiny hudby, Sociálna funkcia hudby, zomrel 14. 3.1986

22. december 1943

– pred osemdesiatimi rokmi sa narodil v obci Jakubov básnik, prozaik a esejist Štefan Moravčík

23. december 1953

– pred sedemdesiatimi rokmi sa narodil v Piešťanoch filmový a divadelný herec, pesničkár a spisovateľ Marián Geišberg, zomrel 10. 11. 2018

24. december 1888

– pred stotridsiatimi piatimi rokmi sa narodil v Kremnici maliar a grafik Gejza Angyal, zomrel 23. 9. 1956

25. december 1568

– pred štyristopäťdesiatimi piatimi rokmi sa narodil v nemeckom Wetzschau básnik, historik, pedagóg, diplomat, košícky richtár a knihovník Ján Bocatius, zomrel počas jednej z diplomatických ciest 31. 10. 1621

25. december 1908

– pred stopäťnástimi rokmi sa narodila v Dolnej Lehote autorka literatúry pre deti a mládež Mária Jančová, jej manželom bol spisovateľ František Hečko, zomrela 18. 8. 2003

28. december 1968

– pred päťdesiatimi piatimi rokmi sa narodil v Nitre bývalý úspešný hokejista a reprezentant Jozef Daňo, otec hokejistu a reprezentanta Marka Daňo

29. december 1808

– pred dvestopäťnástimi rokmi sa narodil v Bratislave politik Juraj Aponi, odporca reformných úsilí a jeden z vodcov konzervatívov v uhorskom sneme, zomrel 28. 2. 1899

(mrs)

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

tasr